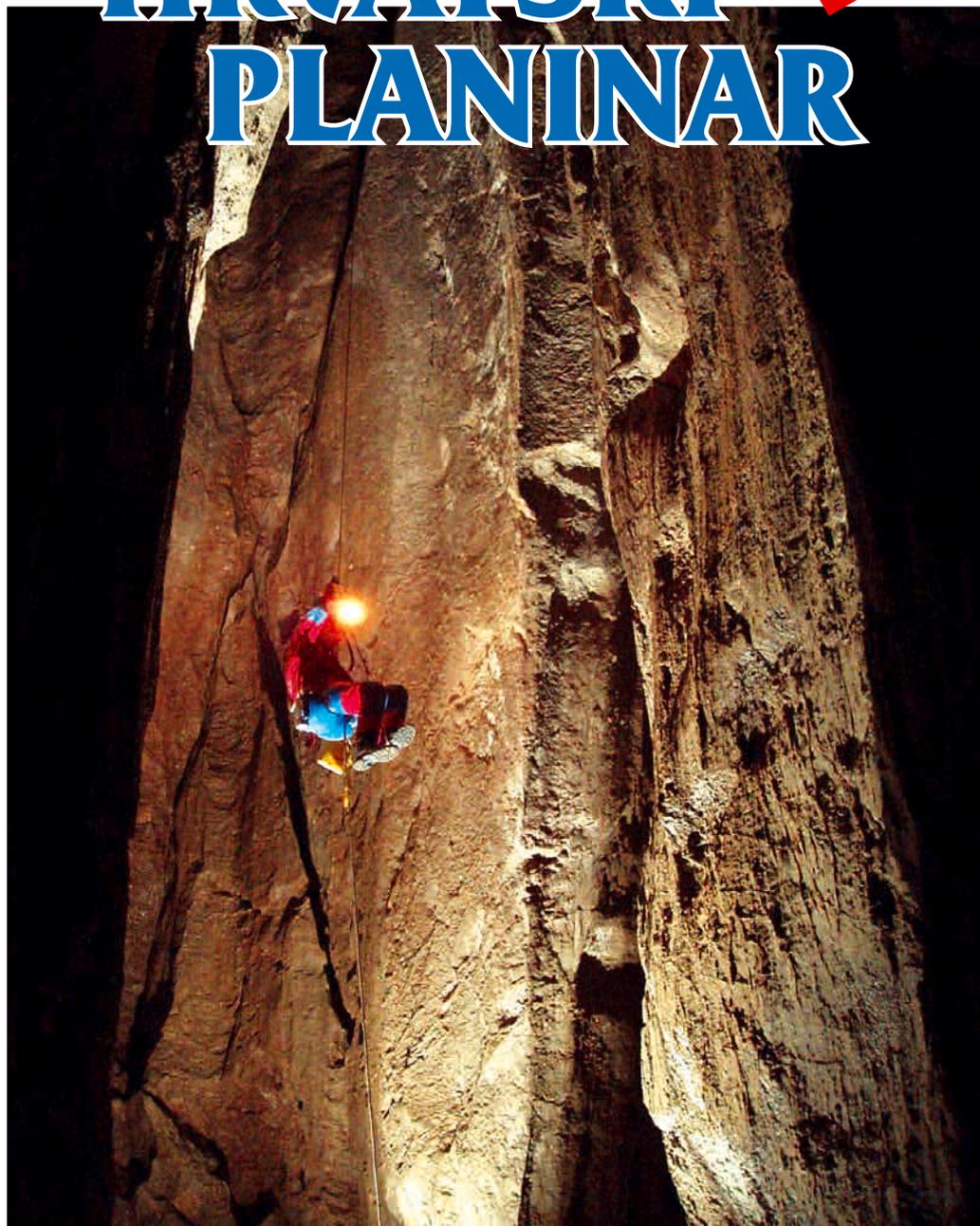

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 96

STUDENI

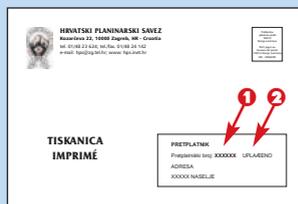
2004

11

»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2004. godinu je **120 kuna** (za inozemstvo 32 eura). Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba biti upisan **Vaš pretplatnički broj**. Pretplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na pretplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (Ⓞ) otisnut je uz Vašu adresu, koja je naljepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon izvršene uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o uplati, čime možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri HPS-u (Ⓞ).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za pretplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primiti svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati putem e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan u prethodnom mjesecu (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova**, posebno za duže priloge. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketi). Detaljnije upute možete potražiti na Internetu na adresi <http://hps.inet.hr/hp/upute.pdf> ili izravno od urednika.

IZDAVAČ

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB
E-MAIL: hps@inet.hr
<http://hps.inet.hr>
TEL./FAX 01/48-24-142
TEL. 01/48-23-624

UREDNIŠTVO

hrvatski.planinar@vip.hr
<http://hps.inet.hr/hp>

UREDNIK

ALAN ČAPLAR
PALMOTIČEVA 27, 10000 ZAGREB
E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR
TEL./FAX 01/48-17-314
TEL. 091/51-41-740

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJŠ
DARKO BERLJAK
VLADO BOŽIĆ
TOMISLAV ČANIĆ
MR. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ
VESNA HOLJEVAČ
FARUK ISLAMOVIĆ
ZDENKO KRISTIJAN
ŽELJKA LISAK
PROF. KRUNOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.
DONJA LOMNICA
ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI
PLANINAR

Godište **96** Broj **11**
Volume Number
Studeni - November 2004

370 JAMA VELEBITA

373 ANALIZA AKCIJA HGSS

378 SKRADSKI KRAJ

384 MARTINŠČAK

**NA VELEBITU OTKRIVENA NAJVEĆA
PODZEMNA VERTIKALA NA SVIJETU** 370

ANA BAKŠIĆ I DALIBOR PAAR

**AKCIJE HRVATSKE GORSKE SLUŽBE
SPAŠAVANJA U 2002. I 2003. GODINI** 373

HRVOJE DUJMIĆ

IZLET U SKRADSKI KRAJ 378

JASNA KOSOVIĆ

**KAPELSKIM PLANINARSKIM PUTOM
IZ GORSKOG KOTARA DO MORA** 382

GORDANA BURICA

MARTINŠČAK NAD KORANOM 384

SIVLIJA I MORIC VAHTARIĆ

VELEBIT NA BRAČU 386

VLADO BOŽIĆ

PLANINARSKI KALENDAR 2005. 388

VELEBITSKI RAJ 390

MARTIN TURŠIĆ

**PRIČA O JEDNOM USPONU KOJI,
ČINI SE, NIJE USPIO** 393

DAMIR FRÖSZEL

PEDESETI ROĐENDAN HPD »KAPELA« 396

VLASTA KOVAČ

PLANINARSKI TISAK 400

PISMA ČITATELJA 402

ZAŠTITA PRIRODE 405

VIJESTI 406

KALENDAR AKCIJA 408

SLIKA NA NASLOVNICI:

DIO VELIKE VERTIKALE U JAMI VELEBITI, FOTO: DARKO BAKŠIĆ

SPELEOLOŠKO OTKRIĆE

NA VELEBITU OTKRIVENA NAJVEĆA PODZEMNA VERTIKALA NA SVIJETU

Speleološki odsjek Planinarskog društva Sveučilišta »Velesbit« iz Zagreba i Komisija za speleologiju HPS u suradnji s Javnom ustanovom Nacionalni park »Sjeverni Velesbit« od 1. do 15. kolovoza 2004. godine proveli su istraživanja speleoloških objekata u području Crikvene, u strogom prirodnom rezervatu Hajdučki i Rožanski kukovi. Najveća istražena jama je Velesbita, duboka 580 metara, s najvećom podzemnom vertikalom na svijetu, visine 513 metara. Nakon nekoliko kraćih ulaznih vertikalala, gdje se prolazi kroz dvorane i razvedeniji dio jame, dolazi se na početak 513 metara duboke provalije.

Ta najveća okomita podzemna »cijev« na svijetu ima promjer do 30 m i završava naglo u dvo-

rani s velikim blokovima. Stijene u vertikali su kompaktne, što smanjuje mogućnost odrona kamena, a vertikalu čini izuzetno akustičnom (jeka traje i do pola minute). Na dnu se nalaze dva mala jezera u kojima su pronađene endemske pijavice *Croatobranchus mestrovi*. One žive samo u dubokim jamama na sjevernom Velesbitu i ovo je četvrto stanište u kojem su pronađene. Rijetki špiljski pauk, puževi, školjke i druge životinje veličine od jednog do nekoliko milimetara čine bogat živi svijet u dvorani na dnu.

Pedesetak metara od ulaza u Velesbitu pronađen je još jedan jamski ulaz, a jedan od kanala spojio se s velikom vertikalom u Velesbitu. Posljednja ekipa koja se spustila na dno jame radi izvla-

čenja opreme, pronašla je moguću nastavak jame. To znači da dubina od 580 metara nije konačna i da će se istraživanja nastaviti, vjerojatno iduće godine.

U jami su, osim topografskog snimanja, obavljena meteorološka i fizikalna mjerenja te biospeleološka istraživanja. U istraživanju su osim članova SO PDS »Velesbit« iz Zagreba (16) sudjelovali i speleolozi SO HPD »Mosor« iz Splita (2) i SO PD »Dubovac« iz Karlovca (1). Jamu su posjetili i po jedan član SO HPD »Željezničar« Zagreb i SD »Karlovac«, dva člana HGSS

Uski ulaz u jamu Velesbitu

foto: Darko Bakšić

Varaždin i jedan gost iz Slovenije.

Bazni logor speleologa nalazio se pod Crikvenom, neposredno uz ulazni otvor jame Velebite, a vodu, opremu i hranu trebalo je nositi na leđima više od sat vremena po strmom putu. Od Premužićeve staze do ulazâ u jame treba prijeći opasan put po stijenama.

Ovu su ekspediciju financijski potpomogli Nacionalni park »Sjeverni Velebit« u okviru projekta speloloških i biospeloloških istraživanja u Parku, zatim Komisija za speleologiju HPS, te donatori: sirana »Runolist« iz Krasna i Ante Vukušić s doma »Zavižan«. Logističku potporu ekspediciji pružili su članovi Speleološkog društva »Lika« iz Gospića.

Otkriće najveće podzemne vertikale na svijetu bilo je popraćeno i interesom svjetskih medija, koji je iznenadio i same

Endemska pijavica *Croatobranthus mestrovi* foto: Darko Bakšić

Pogled pola kilometra uvis
foto: Darko Bakšić

Najviša točka Velike vertikale

foto: Darko Bakšić

istraživače. CNN je među prvima javio o otkriću reportažom pod naslovom »Explorers find world's deepest hole« iz Zagreba izvještava o otkriću hrvatskih speleologa. Uz ostalo, spominje se da je Velebit najveća hrvatska planina, koja privlači speleologe, botaničare i planinare iz cijelog svijeta. Velik dio planine nije istražen, te se godinama organiziraju znanstvene ekspedicije po planini prekrivenoj rijetkom florom i faunom. The New York Times objavio je u rubrici »Science« članak pod naslovom »In Croatia, Explorers Make

a Deep Discovery«. Autor članka uspoređuje otkriće s dosezima olimpijaca u Ateni. U članku se povodom otkrića citira izjava američkog geologa koji kaže da čovječanstvo ima bolju sliku nekih drugih planeta, poput Marsa, nego nekih teško dostupnih područja na Zemlji. Šef laboratorija NASA-e za fiziku Zemlje kaže da ne možemo ništa od toga vidjeti iz svemira. Zapravo, ne možemo mnogo reći o tome što se nalazi ispod površine Zemlje, ako uopće možemo što reći. Podzemlje ostaje neka vrsta posljednje granice za istraživače koji traže nova otkrića. Potrebna je posebna vrsta ljudi koji će hodati i puzati miljama pod zemljom u potpunom mraku.

Deseci televizijskih stanica i časopisa (The Washington Post, Associated Press, CBC, ABC News, MSNBC, WCCO 4, USA Today, Newsday, Der Standard, The Australian, Stuttgarter Zeitung, Chicago SUN Times, Miami Herald, La Liberte, Toronto Star itd.) objavili su vijest o otkriću uz pojašnjenja da se jama nalazi u Nacionalnom parku na Velebitu, da je Hrvatska bogata svjetskim čudima i da se na Velebitu nalaze dvije od 20 najdub-

Dno jame na -580 metara

foto: Darko Bakšić

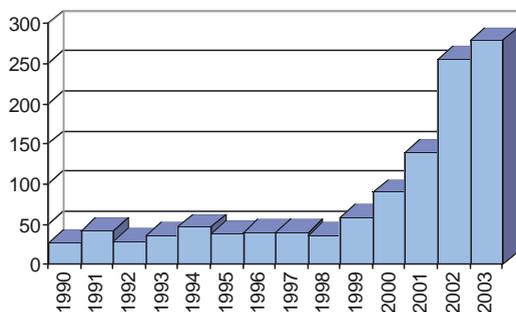
ZAŠTITA I SPAŠAVANJE U PLANINAMA

AKCIJE HRVATSKE GORSKE SLUŽBE SPAŠAVANJA U 2002. I 2003. GODINI

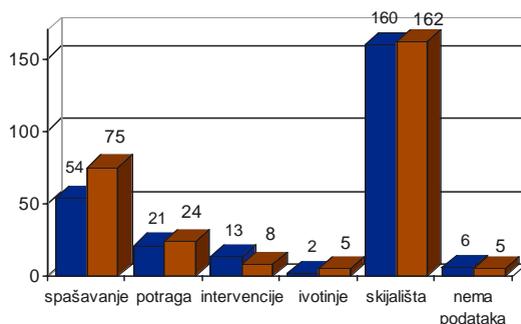
dr. HRVOJE DUJMIĆ*, Split

Rad Hrvatske gorske službe spašavanja u 2002. i 2003. godini obilježio je izuzetno velik broj nesreća i akcija. Prošlih je godina uočljiv porast broja nesreća u kojima intervenira Hrvatska gorska služba spašavanja (HGSS). Sve do kraja prošlog stoljeća broj nesreća, uključujući i intervencije na skijalištima, bio je uglavnom manji od 50 godišnje, no od tada stalno raste te je 2003. godine dosegno 279.

Razlozi su za tako veliko povećanje broja nesreća višestruki. S jedne strane, povećalo se zanimanje građana i turista za sve oblike aktivnosti na nepristupačnim terenima. To su razni »ekstremni« i manje ekstremni sportovi i aktivnosti (parajedrenje, brdski biciklizam, rafting, planinarenje, sportsko penjanje i sl.). S druge strane, i HGSS pojačala je svoju promidžbu u medijima, pa je veći broj građana i službi relevantnih za zaštitu i spašavanje (policija, vatrogasci, hitna pomoć) upoznat s mogućnostima HGSS-a, čijim se uslugama onda i sve češće koriste. Zbog toga HGSS sve češće intervenira i u nesrećama koje nisu vezane uz plani-

Ukupni broj akcija HGSS po godinama

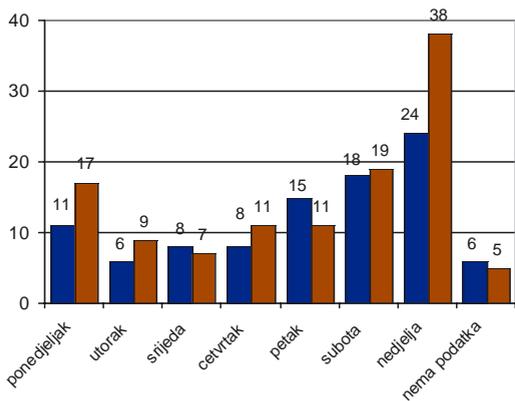
Akcije HGSS-a u 2002. i 2003. godini
podijeljene po kategorijama

narsku organizaciju (mještani, lovci, prometne nesreće i sl.).

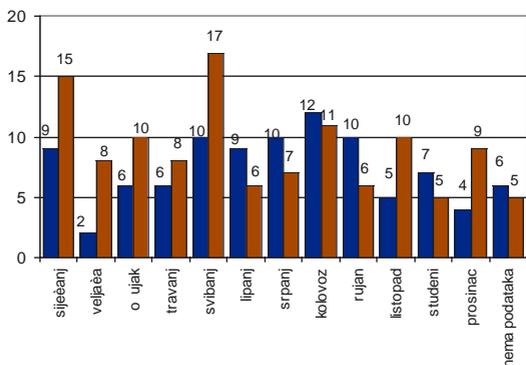
Tako se nastavlja pretvaranje HGSS-a iz interne planinarske službe u službu javnog karaktera koja je na raspolaganju svim građanima i gostima naše zemlje kad god posebna i stručna znanja kojima njeni članovi raspolažu mogu biti od koristi.

U ovoj analizi akcija HGSS-a nema podataka o težini svake pojedine akcije. Neke su akcije kratke i/ili jednostavne. Ponekad se nakon poziva na intervenciju i dolaska na teren dozna da je

* autor je pročelnik Komisije za informiranje i analitiku Hrvatske gorske službe spašavanja

Ne-skijaške akcije u 2002. i 2003. godini po danima

Ne-skijaške akcije HGSS-a u 2002. i 2003. godini po mjesecima

»unesrećeni« sam našao put i da pomoć nije ni bila potrebna. Međutim, takve su situacije rijetke. Češće je potrebna više ili manje složena intervencija.

Nažalost, već je postalo pravilo da se nesreće koje zahtijevaju najteže, najsloženije i najopasnije akcije spašavanja događaju na Biokovu i Velebitu.

U 2002. godini je jedna od najtežih akcija izvedena na Biokovu kada su spašena dva strana državljanina koja su se pokušala spustiti izvan planinarske staze. Pri silasku je jedan od njih pao i teško se ozlijedio, a drugi je u teškom psihičkom stanju ostao na opasnom mjestu u stijeni 300 metara iznad podnožja. Spašeni su kombiniranom helikoptersko-zemaljskom akcijom.

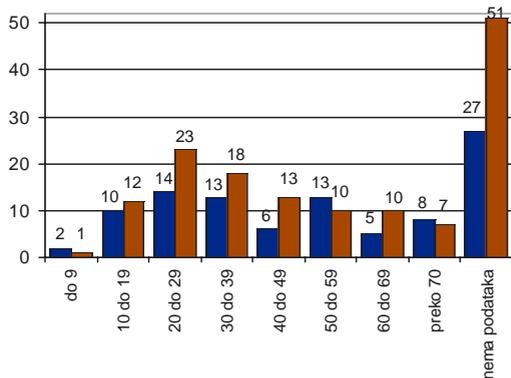
To nije jedini primjer skraćivanja puta kretanjem izvan planinarske staze koji je mogao završiti tragično. Zato HGSS apelira na sve one koji se kreću planinskim terenima da, ako nemaju

potrebno znanje i iskustvo te potrebnu opremu, ne napuštaju označene planinarske putove. Posebno treba izbjegavati skraćivanje puta kada nemamo dovoljno vremena za siguran silazak zbog dolaska mraka ili nevremena, jer su takvi silasci najopasniji.

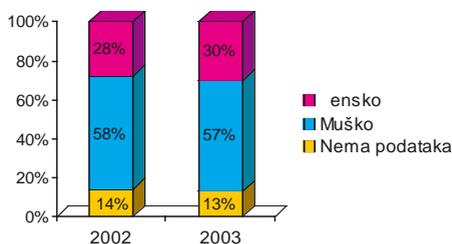
Istaknimo još jednu težu akciju spašavanja na Debelom kuku u klancu Velike Paklenice, kada je na drugog penjača pao veliki kameni blok i teško ga ozlijedio. Unesrećeni se nalazio 150 metara iznad podnožja, a iz stijene je nakon pružene prve pomoći evakuiran izravno pomoću helikoptera tzv. *fix-line* tehnikom.

U obje akcije, kao i u većini drugih složenih akcija, sudjelovali su gorski spašavatelji iz više stanica HGSS-a.

U 2002. i 2003. godini HGSS je helikoptere Ministarstva unutarnjih poslova i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva koristio praktično samo u akcijama spašavanja, a nije imao prilike sudjelovati u zajedničkoj obuci s posadama tih letjelica. Veliku poteškoću predstavlja to što članovi HGSS-a i po-

Starosna struktura osoba kojima je pružena pomoć u ne-skijaškim akcijama u 2002. i 2003. godini

Spolna struktura osoba kojima je pružena pomoć u ne-skijaškim akcijama u 2002. i 2003. godini

sade helikoptera akcije spašavanja, od kojih su neke vrlo složene, izvode bez zajedničke i sustavne obuke. O razlozima i rješenjima te neodržive situacije pročelnik HGSS-a Vinko Prizmić pisao je u članku »Novi izazovi pred HGSS« u HP 7-8, 2004. Osim smanjenja učinkovitosti i sigurnosti helikopterskih akcija, posljedica toga je i razmjerno malen broj akcija u kojima se koristi helikopter: deset u 2002. i devet u 2003. godini.

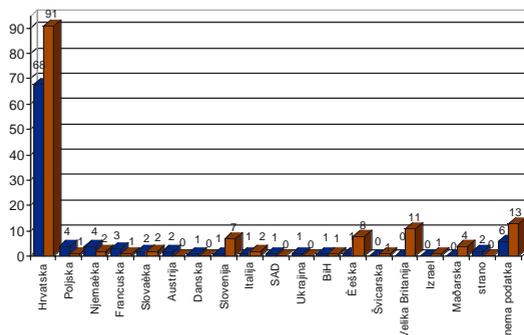
Već godinama su razmjerno rijetke akcije spašavanja iz speleoloških objekata. Tako je bilo i 2002. i 2003. godine. Uglavnom se radi o spašavanju nespeleologa (mještana, pastira, gljivara) iz objekata koji su rijetko kad dublji od 20 metara. Ipak, shvaćajući težinu i ozbiljnost moguće nesreće speleologa na velikim dubinama, HGSS veliku pažnju posvećuje razvitku speleo-spašavanja. To je posebno aktualizirano otkada su u Hrvatskoj otkrivene jame dublje od 1000 metara. Tako je već nekoliko godina sastavni dio temeljne obuke gorskih spašavatelja, uz ljetni i zimski tečaj, i tečaj speleo-spašavanja. Posljednjih godina više od stotinu spašavatelja osposobljeno je za speleo-spašavanje, od čega je dobar dio sposoban sudjelovati i u najtežim takvim akcijama. Osim toga, HGSS prati trendove i iskustva drugih gorskih službi spašavanja šaljući redovito svoje članove na tečaje i seminare u inozemstvu.

Za razliku od spasilačkih akcija u kojima je, uz dobru organizaciju, najvažnija vještina i spasi-lacka tehnika, kod potražnih je akcija presudna dobra organizacija i vođenje akcije: od prikupljanja podataka o navikama unesrećenih, njihovu kreta-

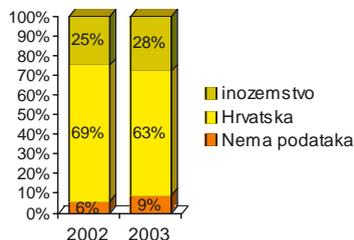

Vježba spašavanja u stijeni

foto: Vesna Holjevac

Mjesto boravka osoba kojima je pružena pomoć u ne-skijaškim akcijama u 2002. i 2003. godini po državama

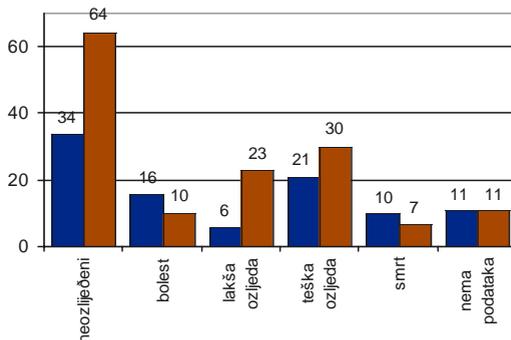
Mjesto boravka osoba kojima je pružena pomoć u ne-skijaškim akcijama u 2002. i 2003. godini (Hrvatska/inozemstvo)

nju (upisne knjige na vrhovima i u planinarskim kućama nisu za ukras!) pa do prikupljanja ljudi, podjele zadataka, evidentiranja pretraženog terena i sl. Potražne su akcije vrlo složene jer su obično osim članova HGSS-a u potragu uključeni i drugi (mještani, rodbina, vatrogasci, policija, planinari, lovci...) te helikopteri i psi za potrage. Zbog velikog porasta broja potražnih akcija (a i većina je spasilačkih akcija u svojoj prvoj fazi potražna) HGSS već nekoliko godina intenzivno obučava članove za vođenje potražnih akcija. Osim toga, u suradnji s kolegama gorskim spašavateljima iz Slovenije i Velike Britanije te Hrvatskim kinološkim savezom i policijom, obučavaju se psi i vodiči pasa za potrage na nepristupačnim terenima. Nažalost, krajem 2002. godine, na Mosoru je od zatrovanog mamca stradao škotski graničarski ovčar

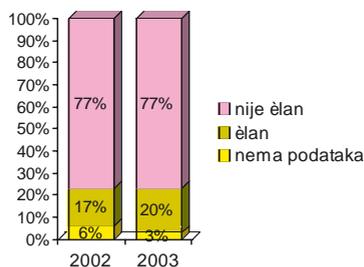

INTERVENTNI TELEFONI STANICA HGSS

Rijeka	091/721 0000
Split	091/721 0001
Šibenik	091/721 0001
Zagreb	091/721 0002
Ogulin	091/721 0003
Delnice	091/721 0004
Karlovac	091/721 0005
Pula	091/721 0006
Gospić	091/721 0007
Samobor	091/721 0008
Požega	091/721 0009
Zadar	091/721 0010
Makarska	091/721 0011
Varaždin	091/721 0012

Vrste ozljeda osoba kojima je pružena pomoć u ne-skijaškim akcijama u 2002. i 2003. godini

Zbrinute osobe i članstvo u planinarskoj organizaciji u 2002. i 2003. godini

Riki, prvi pas HGSS-a koji je završio dugotrajnu, zahtjevnu i skupu obuku. Danas HGSS ima petnaestak vodiča i pasa za potrage, čija je obuka u tijeku. Tijekom 2002. i 2003. godine psi tragači sudjelovali su u 6 akcija spašavanja.

Planinarima najzanimljivija potražna akcija bila je na Velebitu. Planinar se sam uputio na Velebit gdje je, između ostalog, odlučio posjetiti i jednu špilju. Ruksak je ostavio u skloništu, relativno daleko od špilje u koju je ušao ne samo bez ruksaka već i s neprimjerenom rasvjetom. Kada je nestalo rasvjete (u uvjetima hladnoće, kakva vlada u špiljama, baterije se puno brže troše) više nije mogao pronaći izlaz. Kako je bio sam, a o svom kretanju nikoga nije obavijestio, pokrenuta je široka potražna akcija u kojoj su sudjelovali helikopter i psi tragači. Dan poslije nestanka spašavatelji su pronašli ruksak, a sljedeći dan i unesrećenoga. Pustolovina je ovaj put završila sretno. Osim iscrpljenosti, nestali planinar je bio živ i neozlijeđen. U ta dva dana pretražen je velik broj po-

tencijalnih planinarskih ciljeva, a unesrećeni planinar pronađen je zahvaljujući tome što su spašavatelji izuzetno dobro poznavali taj teren i moguće planinarske ciljeve.

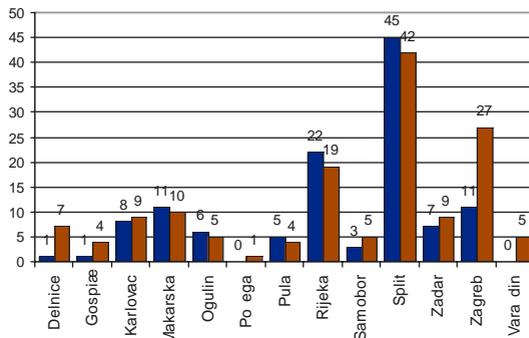
Gotovo sve planinarske nesreće s tragičnim ishodom u nas događaju se kada pojedinac planinari sam. Za takvo kretanje po planini potrebno je veliko iskustvo i poznavanje terena, a čak ni tada nesreće nisu isključene. Tko baš mora sam u planinu, neka barem obavijesti kolege o planiranom smjeru kretanja. Bilo kakve promjene mogu se lako javljati mobitelom, pa nema nikakvog razloga da se ponavljaju dugotrajne potražne akcije kao što je bila ova opisana.

U zadnjih nekoliko godina, dramatično je porastao i broj nesreća na uređenim skijalištima. Razlog tome je povećano zanimanje građana za skijanje, ali i uvođenje nove tehnike skijanja (carving) koja omogućava brži napredak kod skijaša početnika. Posljedica toga je pretjerivanje i precjenjivanje vlastitih sposobnosti pa uslijed neprilagođene brzine sve češće dolazi i do nesreća s dva i više skijaša. Svim novim skijašima (ali i starim koji prelaze na novu tehniku) preporučujemo učitelja skijanja. To je najlakši, a često i najjeftiniji način da se nauči sigurno skijati.

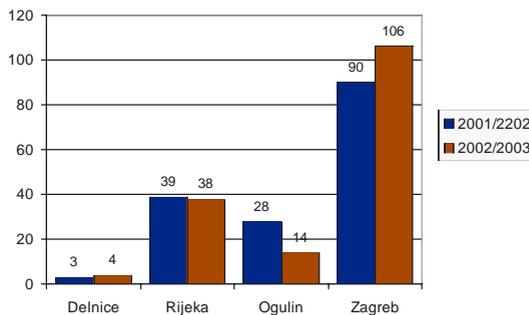
Na grafikonima uz ovaj tekst prikazani su neki od najznačajnijih podataka o akcijama spašavanja u 2002. i 2003. godini. Ukupno je u 2002. godini u 256 akcija zbrinuto 358 osoba, a u 2003. godini u 279 akcija 327 osoba. Time je ukupno u protekle dvije godine HGSS zbrinuo 685 osoba iz 17 zemalja. U zbirnim podacima prikazanim u grafikonima, a koji se odnose na zbrinute osobe, nisu uključene akcije spašavanja u kojima je zbrinut velik broj ljudi, kao što je probijanje do zametnog hotela na prijevoju Vaganj. U takvim situacijama, iz objektivnih razloga, nije ni moguće prikupiti sve bitne podatke. Osim toga, nisu uključene ni akcije na uređenim skijalištima, koje se analiziraju posebno. Podaci za 2002. godinu prikazani su u grafikonima plavom, a podaci za 2003. crvenom bojom.

U prilogu uz ovaj broj opisane su i sve akcije osim onih na uređenim skijalištima. Akcije su općenito podijeljene na spašavanja (zna se da je spašavanje potrebno; mjesto nesreće može, ali i ne

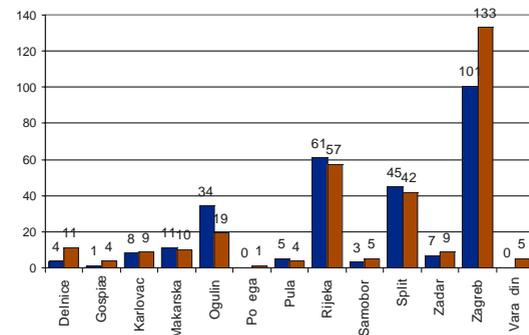
mora biti poznato, pa ove akcije mogu uključivati i potragu), potrage (položaj i stanje unesrećenog / unesrećenih nije poznato), intervencije (nema ozlijeđenih osoba); otklanjanje opasnosti po ljude i materijalna dobra); životinje (spašavanje životinja).

Ne-skijaške akcije u 2002. i 2003. godini po stanicama HGSS-a

Skijaške akcije u sezoni 2001/2002 i 2002/2003 po stanicama HGSS-a

Sve akcije u godini 2002. i 2003. po stanicama HGSS-a

GORSKI KOTAR

IZLET U SKRADSKI KRAJ

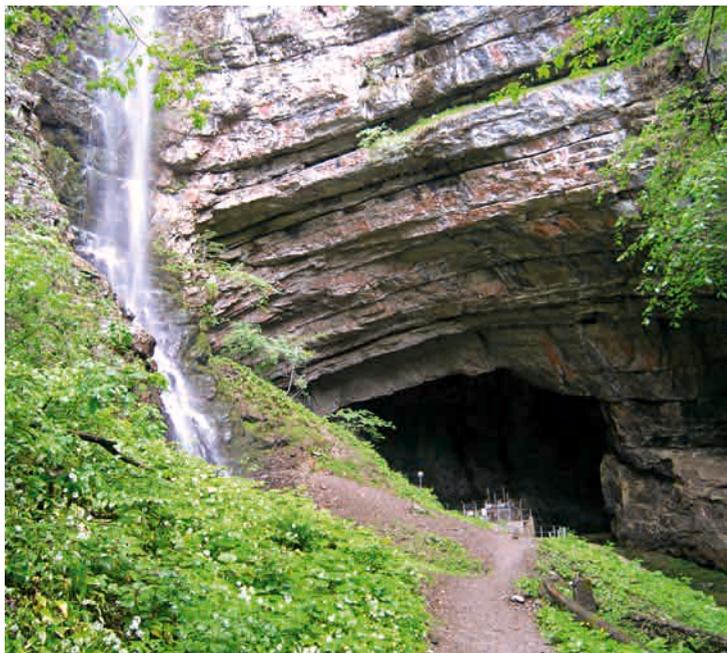
JASNA KOSOVIĆ, Zagreb

Skradski se kraj prostire oko stare riječke ceste, između Gornje Dobre i Kupjaka u Gorskom kotaru. Iako područje nije veliko, ono nudi atraktivne darove prirode Zeleni vir i Vražji prolaz, kanjon potoka Iševnice i špiljicu Muževu hižu, Skradski vrh i divljinu područja Jasli. Za jedan dan može se obići samo dio, a za dva dana sva ova izazovna mjesta. Noćenje i prehrana su od ranog proljeća do kasne jeseni mogući u izletničkom domu »Zeleni vir« na ulazu u Vražji prolaz.

Krenete li vlakom do Kupjaka, markiranim putem za dva i pol sata možete proći područjem Jasli, posjetiti Muževu hižu i uživati u Vražjem prolazu te doći do izletničkog doma. Namjeravate li ovdje prenočiti, prošeećite još kanjon potoka Iševnice i vratite se za sat i pol u dom u sat. Ako ste na jednodnevnom izletu, do željezničke postaje u Skradu uspinjat ćete se jedan sat i proći uz potok Iševnicu do Zelenog vira. Ako ste na dvodnevnom izletu, drugi dan možete na Skradski vrh preko Skrada, a s vrha se spustiti strmim grebenom pa preko sela Hribca, Divjaka, Brezja i Gornje Dobre za manje od četiri i pol sata doći do Žrnovca na vlak.

OPIS PUTA

Od željezničke postaje u Kupjaku treba krenuti stazom uz prugu u smjeru Rijeke. Nakon pola sata dolazi se pred otvor tunela Kupjaka. Tik prije tunela markacije skreću na makadamsku cestu

Zeleni vir

foto: Jasna Kosović

koja preko tunela dolazi iz Kupjaka i odlazi u zaselak Roge. Cestom se hoda u smjeru Roga dvadeset minuta sve do raskrižja s putokazima na kojem treba skrenuti desno, dok ravno markacije Goranskog planinarskog puta vode preko Roga do izvora Kupice (sat i četvrt). Lošim se kolnim putem ovdje zalazi u područje Jasla u kojem je nekoliko potocića koji tvore istoimeni potok. To je područje slabih ili nikakvih putova pa treba pažljivo slijediti markacije. Nakon pola sata spuštanja divljim područjem dolazi se do šireg potoka s čije suprotne strane počinje cesta. Cesta se teže uočava jer je zarasla, ali je u nastavku sve bolja. Njome se hoda desetak minuta, držeći se na račvištima uvijek li-

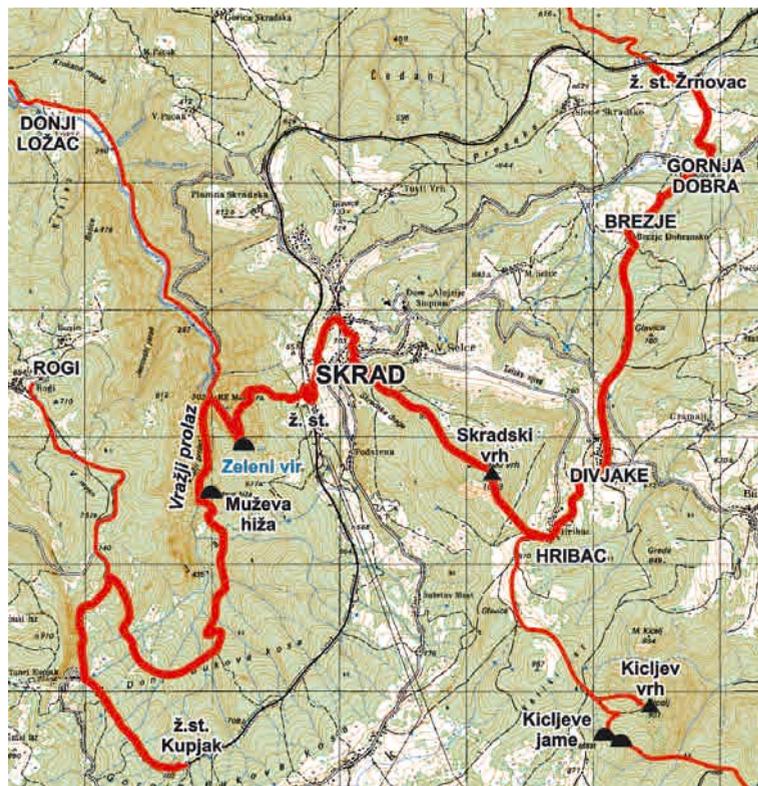
jevog kraka, a zatim se s nje skreće lijevo i slabim kolnim putom, za dvadeset minuta stiže do mostića preko potoka Jasle. Još je desetak minuta do otvora špilje Muževa hiže i početka Vražjeg prolaza. Usput se desno odvajaju dva markirana puta koja vode u Skrad.

Muževa hiža (320 m) je mala špilja čiji se veliki otvor uzdiže iznad potoka Jasle. Na kraju velikog otvora počinje uzak hodnik kojim se dolazi do manje dvorane. Posebno su lijepe kamenice s vodom. Za posjet, koji traje desetak minuta, potrebno je ponijeti svjetlo.

Nakon obilaska špilje, drvenim se stubama dolazi do nadstrešnice, baš ispod otvora Muževe hiže. Odatle, slijedeći tok potoka koji zalazi među stijene i usijeca se sve dublje između njih, ulazimo u kanjon strmih visokih strana. Kanjon je mjestimično toliko uzak i dubok da se s njegovog dna vidi samo trak neba. Da bi se moglo proći, potok premošćuje niz mostića i galerija ispod kojih hući podivljala rječica. Zbog svoje posebnosti, kanjon je prozvan Vražjim prolazom.

Najatraktivniji dio Vražjeg prolaza

Nakon dvadesetak minuta čarolija završava kod ušća potoka Jasle u Iševnicu. Još uvijek smo duboko u kanjonu, u čijem proširenju izletnički dom »Zeleni vir« i munjara koja je tu još od 1922. (tadašnji naziv za hidroelektranu). Dom je nedavno uređen, ima 18 kreveta (dvije dvokrevetne i dvije sedmokrevetne sobe, cijena noćenja 80 i 70 kuna), a nudi dobru hranu i piće. Ispred doma šumarija Skrada postavila je niz stolova s klupama i stvorila lijepo izletište. Na ulazu u Vražji prolaz nalazi se žig GPP-a. Do izletišta se može iz Skrada doći i cestom koja je djelomično asfaltirana.

Namjeravate prenoćiti, prođite i kanjonom potoka Iševnice koji nije tako atrakti-

Izletnički dom »Zeleni vir«

foto: Jasna Kosović

van kao Vražji prolaz, ali lijepo je njime prošetati stazom koja vodi malo jednom malo drugom stranom rječice. Pristup kanjonu Iševnice odvaja se od ceste za Skrad odmah nakon munjare. Kanjon završava kod stola s klupom nedaleko od okretišta šumske ceste. To je cesta koja dolazi od Donjeg Lošća, sela uz asfaltnu cestu Skrad - Brod na Kupi. Na noćenje u »Zelenom viru« treba se vratiti istim putem.

Za drugi dan ostaje izlet na Skradski vrh preko Skrada i prolazak lijepim goranskim selima i crnogoričnim šumama sve do vlaka u Žrnovcu. Uspón prema Skradu kreće pokraj Zelenog vira (345 m) - špilje s trideset metara visokim otvorom, u čijoj je unutrašnjosti izvor potoka Iševnice. Iznad otvora uzdiže se sedamdesetak metara visoka kamena litica niz koju se ruši slap potoka Curka. Izvor Iševnice uvijek je bogat vodom pa je još 1922. u špilji izgrađena brana za munjaru koja je stotinjak metra niže.

Građenom se stazom u

nekoliko zavoja uspinjemo do željezničke postaje u Skradu (645 m) gdje je putokaz za Skradski vrh. Oznake vode kroz naselje pokraj groblja i crkve do broja 26 u ulici Primorsko-goranske brigade. Markacije se tu uspinju preko livadice u šumu i nakon dvadeset minuta prolazi se kroz Kavranovu stijenu s koje se pruža vidik na Skrad i okolicu. Odmah iza stijene prelazi se asfaltna cesta i šumskim se putovima nastavlja uspon do livadice pod samim vrhom na kojoj je kapelica Marijina uznesenja na nebo i stolovi s klupama.

Skradski vrh (1043 m) uzdiže se iznad Skrada kao osamljen, šumovit i strm brijeg. Njegov najviši vrh je humka iznad kapele na kojoj je geodetski znak vrha i pečat. Vrh je kontrolna

točka Goranskog planinarskog puta i Hrvatske planinarske obilaznice. Vidik se otvara stotinjak metara dalje s ruba obronka i širi prema Vijencu, Javorovoj kosi, Turminu, Višnjevici i najudaljenijoj Bjelolasci. Pogled privlači i livada ispod vrha kojom vodi cesta za Ravnu Goru, a jednim njenim dijelom i markacija prema Kicljevom vrhu.

Za kretanje prema Žrnovcu koristit će nam putokazi koji upućuju na Špičasti vrh, a oni se

Kapelica na Skradskom vrhu

foto: Jasna Kosović

Selo Divjake na putu sa Skradskog vrha na Žrnovac

foto: Jasna Kosović

nalaze na vrhu kod žiga i kapelice na ulazu u šumu. U smjeru putokaza iza kapelice hoda se šumskim putovima (dulji put), dok se u smjeru putokaza na vrhu staza nakon vidikovca spušta strmim grebenom, jednim područjem Skradskog vrha bez šume (kraći put). Oba se puta sastaju na makadamskoj cesti pod grebenom, kod velikog kamena na kojem je označeno raskrižje. Cesta dalje vodi prema Ravnoj Gori, a markacije njome odlaze put Kicljevog vrha. Markacije za Špičasti vrh nakon velikog kamena skreću ulijevo i preko livadice zarasle u paprat silaze u selo Hribac. Iz sela je lijep vidik na vršni greben Skradskog vrha kojim ste maloprije sišli. Markacije prolaze kroz selo Hribac i zatim se spuštaju slabim kolnim putem izlazeći na asfaltnu cestu kod bivše škole u selu Divjakama (760 m). Cestom treba krenuti udesno 200 m do raskrižja cesta na kojemu desni krak vodi u Bukov Vrh, a lijevi u Skrad (3 km). Usput se iznad Bukovog Vrh otvara vidik na slikovitu Sokolovu gredu i brdo Vijenac.

Markacije na tom raskrižju odlaze ravno kolnim putom i, obilazeći brdo Glavicu, za pola sata prolaze kroz zaselak Brezje (580 m). Još treba prehodati kilometar do stare riječke ceste u Gornjoj Dobri, skrenuti njome desno 50 m do putokaza s druge strane i u smjeru Špičastog vrha proći kroz Žrnovac do željezničke postaje. Tu završava ovaj lijepi izlet.

Skradski vrh iz Hribca

foto: Jasna Kosović

Krenete li na ovaj izlet, preporučujem da nabavite vodič i dnevnik Goranskog planinarskog puta HPD »Zagreb-Matica«. O izletištu »Zeleni vir« možete dobiti sve obavijesti na tel. 051/810-214.

PLANINARSKJE OBILAZNICE

KAPELSKIM PLANINARSKIM PUTOM IZ GORSKOG KOTARA DO MORA

GORDANA BURICA, Split

Kako bez automobila doći do Tuka pa proći Kapelskim planinarskim putom od Tuka do Klenovice na Jadranskoj magistrali? To me pitanje zakupljalo već nekoliko godina, otkad sam saznala za spomenuti planinarski put. Moji prijatelji na taj put nisu htjeli bez automobila, a u kombinaciju vlak - autobus - automobil nisu vjerovali.

Naš je kolega Zoran već jednom napravio taj podvig i ovaj put je poveo dvanaestoro nas kombijem i jednim automobilom. Nakon popodnevnog vožnje iz Splita, kasno noću došli smo u planinarski dom »Bijele stijene« u Tuku. Sljedećeg smo se dana uputili trasom KPP-a na Bjelolasicu, KT 2. Put vodi preko Matić-poljane, a zatim do planinarske kuće Jančarica i na travnati vrh Bjelolase (1536 m). S vrha se divimo otkinutom Kleku, koji lebdi iznad oblaka, i svim planinama od Velebita do slovenskog Snežnika, Risnjaka i Bitoraja.

Trasa KPP-a od smjerkaza na vrhu skreće na jug, niz travnatu padinu i spušta se do planinarskog skloništa »Jakob Mihelčić«. Tu bezuspješno pokušavamo skuhati kavu, a zatim se upućujemo dobro označenom stazom koja vodi do Ratkova skloništa na Samarskim stijenama, našeg sljedećeg prenoćišta. U skloništu su već mladi zagrebački planinari, ali zbit ćemo se! Nakon večere, dio skupine pe-

nje se na KT 3, vrh Samarskih stijena. Udaram pečat u dnevnik i divim se vidiku. Od Učke, mora i prostranstava u sumrak zastaje nam dah. Bliži se noć. Uz pjesmu naših sustanara odlazimo na počinak.

Ujutro nas čeka Vihoraški planinarski put, savršenstvo raznolikosti i ljepote, fantastičnih oblika stijene i gustih šuma. Posebno je uzbudljiv prolazak Ačkovom dolinom do Ljuske (KT 4) među predivnim šiljastim stijenama koje podsjećaju na orahovu ljusku. Odatle Vihoraški put vodi prema vrhu Bijelih stijena, za što treba gotovo dva sata. Prolazimo Zelenom dolinom i dolazimo na vrh Bijelih stijena (1335 m), KT 5. Za sljedećih smo desetak minuta u kući na Bijelim stijenama, ručamo,

Na Matić poljani

foto: Gordana Burica

Planinarska kuća »Jančarica«

foto: Gordana Burica

čistom planinarskom skloništu, automobilom odlazimo u Klenovicu na Jadranskoj magistrali po posljednji pečat (KT 10), na kupanje i sladoled.

Važno je napomenuti da su KPP osmislili i markirali HPD »Kapela« (prije »Rade Končar«) i HPD »Vihor« iz Zagreba. U planinarskom dnevniku koji se može nabaviti u tim društvima, nalazi se prostor za pečate i opis puta. Za prijeđeni put slijedi nam prekrasna značka, koja je trenutno negdje na putu iz Zagreba u Split.

opskrbljujemo se hladnom i svježom vodom nastavljamo uzbrdo prema vrhu Velike Javornice (KT 6).

S toga se vrha KPP spušta na drugu stranu do makadamske ceste, gdje nas čekaju kombi i automobil. Zoran se vraća po ekipu, a onda svi skupa prelazimo dio puta automobilom i dolazimo do skloništa u Dulibi, poznatog pod imenom »Zelena kuća« (KT 7).

Palimo logorsku vatru i smještamo se. Neki će, u strahu od puhova, spavati u kombiju. Noć puna krijesnica je pred nama. Veselimo se večeri i večernjoj zabavi, a lirske duše uživaju u mirisu i zvuku čarobne noći.

Ujutro, dijelom kombijem a zatim planinarskim korakom i markacijom, uspinjemo se na vrh Kolovratskih stijena (KT 8). Kolovratske stijene imaju dva vrha, jedan je visok 1082, a drugi 1091 metar. Za uspon od Zelene kuće treba oko sat vremena. S vrha gledamo zelene proplanke, poneki suhozid, sivo-bijele stijene i slutimo pogled na more. Vodič nas pozdravlja, odlazi kombijem prema Viništu, a mi nastavljamo pješaćiti. Pokraj Luke Krmpotske izbijamo na prijevaj s kojeg konačno vidimo more. Oduševljava nas nezaboravan vidik prema Velebitu i otocima. Slijedimo markaciju i stižemo do skloništa u Viništu (KT 9).

Nakon tekućeg ručka, skuhanog u lijepom,

U Ljuscji na Vihoraškom putu foto: Gordana Burica

KARLOVAČKO POKUPLJE

MARTINŠČAK NAD KORANOM**SILVIJA I MORIC VAHTARIĆ, Karlovac**

Martinščak je najviši vrh u karlovačkoj okolici. On ima dugu i zanimljivu povijest. Nakon dolaska naših predaka, po Gorici, kako se nekada nazivao taj brijeg, čitav je kraj oko današnjeg Karlovca nazivan Goričkom županijom, a nastanilo ju je pleme Gorički. Na vrhu se nalazio drevni grad u kome je, po nekim povjesničarima, 1102. g. potpi-

san ugovor s Mađarima »Pacta Conventa«, kojim su Hrvati izgubili samostalnost. Zanimljivo je da je među ostacima grada nađena kamena ploča s tom godinom. Prema legendi, tu je pokopan i posljednji hrvatski kralj Petar Svačić nakon pogibije u bici s Mađarima 1097. na Gvozdu (danas po njemu zvan Petrova gora).

Crkvice Sv. Martina na vrhu Martinščaka

PLANINARSKO VJENČANJE NA MARTINŠČAKU

Crkvene knjige, a ni najstariji stanovnici ne pamte da se u kapelici sv. Martina na vrhu Martinščaka ikada održalo vjenčanje, sve dok dvoje planinara svoje sudbonosno »da« nije odlučilo reći baš na tom mjestu. Silvija Goreta i Moric Vahtarić, članovi HPD »Vinica« iz Duge Rese, vjenčali su se 18. rujna upravo na vrhu Martinščaka (345 m). Vjenčanje je održano u pravom planinarskom stilu, a mnogobrojni svatovi i mnogi znatiželjnici sudjelovali su te sunčane subote u svadbeno-planinarskom pohodu. Mnogi kojima je ovo bio prvi uspon, nisu krili svoje oduševljenje kralolikom i prekrasnim vidicima. Posebnu zahvalu treba uputiti ladvenjačkom župniku Petru Repicu koji je izašao u susret mladencima i obavio vjenčanje. Kumovi su bili Ivana Bonetić i Robert Kovač, koji je također član HPD »Vinica«. Mladenci i gosti, a bilo ih je iz Karlovca, Duge Rese, Kranja, Celja, Zagreba, Drniša, Šibenika, Pančeva, Dvora... nastavili su slaviti do ranih jutarnjih sati.

Crkvice svetog Martina prvi se put spominje u Zborniku arhidakona Ivana Goričkog iz 1334. godine, koji dodaje kako je sagrađena pokraj ruševina drvnog grada. Upravo po crkvi, Martinščak je dobio i svoje današnje ime. U idućim je stoljećima crkva više puta dograđivana i obnavljana. Današnja crkva sagrađena je 1936. godine od ostataka starije crkve koja je do tada bila već potpuno srušena. Zanimljivo je da su prilikom izgradnje crkve zaista pronađene ljudske kosti, što podupire teoriju da je tu možda pokopan Petar Svačić.

Nažalost, crkvice je prilično stradala za vrijeme Domovinskog rata. Zbog blizine »prve crte« i odašiljača, pretrpjela je nekoliko izravnih pogodaka. Iako su najnužnije sanacije napravljene, još se uvijek čeka prava obnova.

Premda nije osobito visok, Martinščak je omiljeno izletište Karlovčana, a otkada je uvršten u Hrvatsku planinarsku obilaznicu ima sve više posjetitelja iz cijele Hrvatske. Posebnu mu draž daje rijeka Korana koja ga obilazi s triju strana.

Jedna od začetnica planinarenja u našim krajevima, ilirska pjesnikinja Dragojla Jarnević, u svojem dnevniku od 19. travnja 1836. opisuje izlet na Martinščak, što je jedan od prvih planinarskih putopisa u Hrvatskoj: »Briegu uz podnožje stoje do dvie graničarske kuće, sestra mi se tuj obustavi veleć ako ću gori da me će ona kod kuće čekati. Naokolo je brieg do vrha posijan ražju, koja je već ovelika, a na jugu briega vijuga se staza k vrhu. Bezazleno se uputih uz strana, do sada neviđena čovjeka uz brdo na samotan mu vrh. Čovjek bijaše posve uljudan i razgovaraše čedno. Stigosmo vrh briega. Uzhitjena pogledam u nizinu. A zbilja prekrasan vidik! Eno mi pod nogama Turna, iza njega Mostanje, Brindel, a opet ono dalje mili moj Karlovac. Lievo mu Dubovac, a desno se gubi vid u ravnici kojom Kupa teče a nad njom u sjeveru briegovi vinskom lozom nasađeni, i sve to tamo daleko do Zagreba.«

Najlakši je prilaz iz Gornjeg Velemerića (15 min) i Ladvenjaka (20 min), a planinarskom markacijom je Martinščak povezan i s nedalekom Vinicom (2 h).

VRHOVI NA JADRANSKIM OTOCIMA

VELEBIT NA BRAČU

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

Kaže li vam netko da se od mora popeo na Velebit pješice za sat vremena, jamačno ne biste vjerovali da govori istinu. Međutim, to je ipak moguće!

Naime, u Hrvatskoj osim planine Velebit ima i nekoliko brda koja se zovu isto tako. U svojem vodiču »Hrvatske planine« (Zagreb, 1998. i 2001.) dr. Željko Poljak navodi nekoliko brda i vrhova u Hrvatskoj koji nose ime Velebit ili Velebić, pretpostavljajući da je to nekoć vjerojatno značilo »planina«. Imamo tako Velebit u Dilj-gori, na Požeškoj gori, Papuku, Moslavačkoj i na Petrovoj gori, pa čak i u Bugarskoj na planini Pirin. Ljetujući na otoku Braču ustanovio sam da se i tamo nalazi brdo Velebit, visoko 362 metra.

Kada sam prije nekoliko godina na Braču tražio špilju Kopačinu na zapadnom obronku brda

Gnjilca (378 m), oko 1 km sjeverno od Donjeg Humca, jedan od orijentira pri traženju špilje bilo je i brdo Velebit. Tada nisam imao vremena posjetiti ga, pa sam to učinio ovog ljeta nakon posjete prijatelju Goranu Gabriću u Milni. To brdo nije planinarski atraktivno, osim po imenu, čime me je i privuklo.

Brdo Velebit nalazi se na zapadnom dijelu Brača, oko 3 km zapadno od prijevoja ceste Supetar - Nerežišće i oko 2 km sjeverno od sela Dračevice. Od mjesnog groblja u Donjem Humcu treba s asfalta krenuti makadamskom cestom u smjeru zapada. Oko 200 m od groblja cesta se račva. Najbolje je krenuti lijevom (donjom) cestom, proći pokraj uređene lokve i nakon oko 1 km doći do ulaza u veliki kamenolom. Do tog se mjesta može doći autom jer tom cestom kamioni odvoze kamen

Brdo Velebit označeno je na geografskim i turističkim kartama otoka Brača

Pogled s vrha Velebita prema sjeveru na grad Supetar i selo Mircu te u daljini na Split i Mosor

foto: Vlado Božić

iz kamenoloma. Treba nastaviti pješice uskom cestom dalje na zapad, još jedan kilometar do male kapelice lijevo od ceste, od koje se točno prema jugu vidi selo Dračevica. Ta se kapelica nalazi na južnom obronku brda Velebita. Od kapelice treba poći ravno na sjever i kroz zgarište prijeći oko 300 m, svladavajući pedesetak metara visinske razlike do vrha brda. Sam vrh je širok greben koji se pruža u smjeru istok-zapad, s nekoliko gomila kamenja. Na jednoj od njih je kamen s oznakom vrha.

S vrha se pruža lijep pogled prema sjeveru, gdje se u podnožju otoka vidi grad Supetar i selo Mirca i dalje preko mora Split, Mosor i Omiš; prema zapadu krajnji zapadni dio Brača i preko mora otok Šolta; prema jugu selo Dračevica i prema jugoistoku Nerežišće. Prema istoku nema vidika jer ga zaklanja nedogorjela borova šuma, ali prođe li se kroz nju oko 200 m prema istoku dođe se do zapuštenih vinograda i vrtova s kojih se

pruža pogled na brdo Gnjilac i Donji Humac. Zaraštenim i slabo korištenim putovima po grebenu brda može se doći do velikog kamenoloma, ali s njegove sjeverne strane odakle vodi makadamski put do račvanja s onom donjom cestom.

Uspon na brdo Velebit lijepa je šetnja. Osim Vidove gore, Velikog Kaštila, Dubokog doca te kamenog luka Kolač, i ovo brdo može zbog svog imena postati planinarsko odredište otoka Brača.

Vrh brda Velebit gledan za zapada

foto: Vlado Božić

PLANINARSKI KALENDAR 2005

11. dan u godišnjem putu: 100 Planinski Hrvatski

svibanj

may

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SRIJEDA WEDNESDAY	ČETVRTAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUBOTA SATURDAY	NEĐELJA SUNDAY
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Planinarski Savez Hrvatske

30.4.-1.5. Provoznjaksko društvo na Ivančici
1. Dan pješačenja u Istarskoj županiji

3.-7. Putovanje za izobiljevanje blagom
8. planinarski pohod krajnjom Kupci

15. POHOD TRAGOM PRVOG VELETA HPD-a
IZAN HRVATSKIH PLANINARA

21.-22. Dani dolazničkih planinara
21.-22. 4. pohod dugoput
22. Ljetni susret pri Balazgradu
23. "Pješačenjem do odmorila"

26. Otvoreno planinarsko kuće "Vukac" (1425 m)

PLANINARSKI KA

2005

HRVATSKI PLAN

Iz tiska ovih dana izlazi atraktivni planinarski kalendar za 2005. godinu. Na 14 slika velikog formata prikazani su neki od najatraktivnijih hrvatskih planinarskih odredišta (Velesbit, Klek, Bjelolasica, Risnjak, Učka, Osorščica, Oštrc i dr.).

Uz uobičajene elemente, ovaj kalendar obuhvaća pregled svih značajnijih akcija udruga članica HPS i na taj način omogućuje lakše planiranje sudjelovanje u pohodima i akcijama. Na listovima kalendara najznačajnije akcije bit će svakodnevno dostupne očima planinara širom Hrvatske.

Format kalendara je 48x34 cm, a toj veličini prilagođena je i tvrda omotnica za slanje naručiteljima, što će omogućiti da kalendari poštom stignu neoštećeni.

Cijena kalendara je 35 kuna. Kao i prošlih godina, za narudžbe od 10 i više primjereka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje određen broj kalendara, a HPS društvu potom šalje račun). Kalendaru mogu pojedinci i društva (posebno iz Zagreba i bliže okolice) preuzeti u Uredu HPS, a ostalima se kalendari šalju poštom uz pridodane poštanske troškove.

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

Kozarečeva 22, 10000 Zagreb

tel./fax 01/48-24-142, tel. 01/48-23-624

e-mail: hps@inet.hr

PLANINARENJE SREDNJIM VELEBITOM

VELEBITSKI RAJ

MARTIN TURŠIĆ, Zagreb

Naša namjera da rano ujutro prvim autobusom krenemo iz grada Raba do magistrale iznad Jablanca pa pješice markiranom stazom prema Alanu propala je prije početka zbog čitavog niza okolnosti. Ključ zaključan u automobilu parkiranom na mračnom parkiralištu, Nađin preteški ruksak i nedovoljno vremena za preslagivanje stvari prije polaska autobusa primorali su nas da krenemo tek poslijepodne, kad smo uspjeli otključati automobil rezervnim ključem, koji je, na sreću, bio udaljen »samo« 15 kilometara, na drugom kraju otoka Raba.

Što zbog kašnjenja, što radi ljepote koja je pred nama, jedva čekamo da se dočepamo Velebita. Zamjećujemo da je na cesti prema Alanu

asfaltiran još jedan dio, ostalo je samo još nekoliko kilometara makadama. Na Alanu nas dočekuju marljivi dežurni planinari Krešo i Vesna i rado prihvaćamo njihov prijedlog da prenoćimo ovdje, jer plan da prenoćimo u Štokić dulibi otpada budući da je već kasno.

Obuvamo gojzerice i odlazimo u kratku šetnju na obližnji vrh Buljme (1451 m). Poseban je osjećaj koji se u čovjeku budi kad odozgo ugleda more i otok koji dobro poznaje. Iako daleki tijelu, otoci i more u tom su trenutku bliski duši, na isti način na koji su bliski i planinski vrhovi i livade koji nas okružuju. Još jednom osjećamo potpuno sjedinjenje s prirodom koje nam toliko nedostaje u gradu.

Šatorina, najviši vrh srednjeg Velebita
foto: Martin Turšić

Otok Rab s Alana

foto: Martin Turšič

Idućeg jutra uzimamo ruksake i krećemo Premužičevom stazom prema jugu. Nađ je prvi put na Velebitu i prvi put na višednevnoj turi, pa nisam siguran koliko ćemo daleko stići. Upućujemo se na Šatorinu preko Ograđenice, uživamo u prekrasnim vidicima na Rab, Pag, Cres i Lošinj. Jasno se vidi i najveći zvonik u gradu Rabu. Na jednom se mjestu pruža krasan pogled na Štokić dulibu i vrh Zečjak. Taj pogled podsjeti me na moj nedavni posjet Velebitu, kada sam s dvoje starijih planinara na povratku sa Zečjaka, nedaleko od vrha, naišao na medvjedicu s mladima. Čim nas je osjetila, skočila je sa staze u šumu i počela trčati ukrug i dahtati. Šuma je bila gusta pa nas nije mogla vidjeti, a ni mi nju. Nakon desetak minuta, valjda uspjevši odrediti gdje smo, dala se u bijeg prema Štokić dulibi. Bio mi je to prvi susret s medvjedom.

Nedaleko od skretanja prema skloništu »Ograđenica« došli smo do mjesta nalik na balkon, s vidikom prema moru. Priroda se na kojekakve načine poigrala kamenim oblicima. Nastavljamo dalje i uskoro dolazimo do skloništa

postavljenog nedaleko od ostataka nekadašnje planinarske kuće. Ovdje susrećemo troje starijih planinara koji su sretni što vide mlade ljude.

Dalje ćemo preko Ograđenice do Matijević brijega i tamo potražiti mjesto za podizanje šatora. Put nije markiran, ali je označen malim kamenim čovuljcima. Prilično je atraktivan jer izbija na početak Matijević brijega, na livade s kojih su odlični vidici prema moru. Ubrzo izlazimo na markiranu stazu koja od Premužičeve staze preko Matijević brijega vodi na Šatorinu. U blizini nalazimo mjesto pogodno za šator. Otkrivam tragove rovanja,

Matijević brijeg

foto: Martin Turšič

Jutro u Borovačkom padežu

foto: Martin Turšić

no ništa ne govorim Nađi da joj ne ukradem prijeko potreban san.

Vrijeme nakon večere, a prije zalaska sunca, koristim za uspon na vrh Matijević brijega. Uspon vodi kroz prosječenu klekovinu bora, a na vrhu svakog posjetitelja razveseli pogled na Dabarske kukove. Svima koji na putu prema Šatorini prolaze pokraj Matijević brijega preporučujem da se popnu do vrha. Isplati se!

Ujutro nas bude prve zrake izlazećeg sunca. Prvi prizor koji sam ugledao po izlasku iz šatora bila je magla u Štirovačkoj kotlini. Koliko me takvi prizori vesele, toliko me i žaloste, jer još jednom uviđam koliko nas je moderan način života u gradu udaljio od prirode, a time i nas samih. Nisam mogao prestati gledati taj prizor i nisam mogao a da ne pomislim kako treba iskoristiti svaku moguću priliku za boravak u ovom raj.

Spremamo stvari, doručujemo i krećemo prema Šatorini. Ubrzo dolazimo do posljednje strmine i križanja podno vrha. Ostavljamo teške ruksave i žurimo prema vrhu, do kojeg je još samo desetak minuta uspona. Utiskujemo u dnevnik žigove za uspomenu, fotografiramo se i krećemo brzo natrag prema raskrižju jer se nad nama počinju gomilati prijeteći oblaci.

Oblaci su me podsjetili na još jedan događaj, na moj prvi boravak na Velebitu, kad sam s prijateljem, potpuno neopremljen, pokisnuo na Premu-

žičevoj stazi, i to samo desetak minuta hoda od zavižanskog doma. Nakon četvero-nožnog ulaska u dom, ništa na nama nije ostalo suho, čak ni novčanice u novčanicima, koje smo sušili zajedno s ostalim stvarima pokraj kuhinjske peći u domu.

Nisam želio ničim pokvariti Nađino velebitsko krštenje, pa sam predložio da se spustimo do Kugine kuće. Spust prema kući jednim je dijelom poprilično strm. Putem smo se najeli malina i šumskih jagoda i navratili do Težakovačkog vrela, napivši

se odlične izvorske vode.

Nakon ručka i odmora u Kuginoj kući krećemo cestom prema Štirovači. Na putokazu pokraj Kugine kuće piše da do Štirovače ima 10 km, no čini mi se da je ipak malo više, jer za više od dva sata brzog hoda nismo stigli do Štirovače. Zauzstavili smo se na Borovačkom padežu gdje smo postavili šator i proveli noć.

Naš posljednji velebitski dan posvećen je povratku na Alan i zatim na Rab. Od Borovačkog padeža do izvora Štirovače trebalo nam je još oko sat vremena. Tamo smo pokušali pronaći put koji se penje oštro uzbrdo, prolazi kroz Grlo i izlazi na makadamsku cestu koja u jednom smjeru vodi prema Dokozinoj plani, a u drugom pokraj lijepog Dundović padeža te izlazi na makadam Mrkvište - Alan. Taj put je nekoć bio markiran, no danas je zapušten. Bila bi velika šteta da potpuno zaraste. Nismo ga uspjeli pronaći pa smo se vratili do izvora i krenuli za markacijom do Mrkvišta. Od Mrkvišta do Alana, u zamjenu za informaciju kako doći do otoka Raba, povezli su nas neki Francuzi koji su se uputili prema moru preko Alana.

Još jednom ostavljam Velebit ispunjen mirom i nadahnut tišinom koja vlada planinom, s nadom da ću se još mnogo puta vratiti i da će doći dan kada će se ljudi napokon prisjetiti koje su prave vrijednosti što ih svi nosimo u sebi, o kojima nam pripovijeda planina.

RAZMIŠLJANJE

PRIČA O JEDNOM USPONU KOJI, ČINI SE, NIJE USPIO

DAMIR FRÖSZEL, Zaprešić

Konačno smo krenuli. Dok pokušavam sustići jureću skupinu, kroz glavu mi prolaze sve pripreme, usporedive s himalajskim ekspedicijama - ipak se radi o dva dana u negostoljubivom okružju nama bliskih Alpa.

Samo dvije skupine ljudi kreću tako brzo: oni koji si to mogu priuštiti i oni koji to definitivno ne mogu. Kada su upitali vjerojatno najboljeg biciklističkog penjača svih vremena, pokojnog Marca Pantanija, u čemu je tajna njegovih uspona, odgovorio je: Samo želim skratiti patnju.

Pitam kako ide, dočekuje me oduševljeno odobravanje.

Gotovo svi visokogorski usponi mogu se podijeliti u tri razdoblja: šuma, čistina i stijena. Na početku prisutno je najviše entuzijazma - noge su odmorne, a ne razmišlja se previše o duljini uspona. U središnjem dijelu umor ublažava pogled prema dolini, vješto ocjenjujući prijedeni put, dok nadu budi slobodan put prema vrhovima. Pred kraj uspona, kada je korak već težak, blizina cilja daje dodatnu snagu. Početna euritmčnost kretanja najčešće određuje tok cijelog uspona - početne teškoće stvaraju nervozu, koja se poslije uvećava.

Sat vremena je prošlo, tempo je nešto popustio, odmor. Naprtnjače se s treskom spuštaju na tlo, sav komfor svakodnevnice ima svoju težinu. Dobro je.

Sjećam se prizora: ruke oslonjene na koljena, teško hvatanje daha. Na blijedim licima izbijaju krupne kapljice znoja. Tišina. To su bili studenti. Mjesto - prva trećina uspona na Sljeme.

Na početku su planine bile privilegij malobrojnih - tražila se odvažnost i avanturistički duh.

Tako je vrh Medvednice dostignut u drugom pokušaju - bio je to važan događaj za grad, i medijski popraćen. Jer o pothvatima je trebalo pisati, bez toga ne bi bilo ni planinarstva.

U romantično doba pisalo se o umjetnicima. Godine 1670. Pierre Daniel Huet donio je definiciju romana: to je izmišljaj o ljubavnim pustolovinama, napisan u prozi, umjetnički vješto, s namjerom da čitatelja zabavi i pouči. Njena ispravnost pokazat će se mnogo kasnije.

Polako krećemo dalje. Razgovor je nešto tiši, vjerojatno se teme polako iscrpljuju.

Godine 1860. dva su Engleza, nakon dugotrajnih priprema, doputovala u Švicarsku da bi kao prvi, jer u literaturi nije o usponu bilo moguće pronaći zapisa, osvojili 4045 metara visoki vrh Monte Iserana. Tek su tada mogli ustanoviti da vrh, lijepo ucrtan na svim kartama, zapravo ne postoji.

Brojni su botaničari bili među prvim istraživačima planina. Njihov duh očuvan je do danas. Već u ovoj fazi uspona počinje zanimanje za floru. Sve češće se zastaje da bi se detaljno promotrio neki izvanredni primjerak. Prema uvriježenom vjerovanju, duljina promatranja razmjerna je duljini doživljaja. Neki koji u brzini nakratko osmotre tu ljepotu, mnogo propuštaju. Brzina percepcije ne priznaje se.

Planine su oduvijek bile mjesto nastanaka mitova - njihova nedostupnost i tajanstvenost činile su ih idealnim za to. Nedostupne stvari uvijek su primamljivije od onih teško dostupnih, mit je bolji od stvarnosti. Njegova udaljenost oslobađa od potrebe za činjenjem.

Prvi snijeg u Julijskim Alpama

foto: Alan Čaplar

Dva su sata prošla, izašli smo iz šume - vrijeme je za spajanje ugodnog s korisnim: rasprostrt je krezovski švedski stol i treba se u najkraće vrijeme lišiti svih delacija, ipak je ovo praznik. Umoran organizam teško prihvaća hranu, ali želja za olakšavanjem tereta ipak je jača.

Krug ljudi koji su se iskušavali u usponima bio je uzak: putovanja su bila skupa, spora i opasna, dostupna samo dobrostojećim pustolovima i istraživačima. Ipak, nije trebalo dugo da njihovim tragom krenu i ostali. U doba klasicizma odbacuje se lokalno, prolazno i partikularno. Literatura se obogaćuje, povijest se bavi općim, a roman pojedinačnim. Eksperimentira se na svim poljima - spominje se Zolin utjecaj na drskost uspona. Pothvati toga razdoblja nadživjet će kasnija postignuća.

Vrh se čini sve daljim. Komunikacija zastaje, razvučenost (kasnije dovedena *ad absurdum*) na djelu. Dilema između uspona kao traženja nepoznatog u sebi ili nadmašivanja već poznatog ustupa mjesto drugoj: kako se osloboditi suvišnog tereta, ukloniti suncu. Uzvišenost ambijenta gubi se pred ozbiljnošću trenutka. Umjetnost uzmiče pred sociologijom.

Sjećanja na brojne vikende na Velebitu ne pomažu: dostupnost automobilom gotovo do vrhova i šetnja od jednog prijevoja do drugog, težina kojih se može, usprkos vremenskom trajanju, usporediti prije s danom provedenim na obližnjoj plaži nego s ozbiljnim usponom, uzrokom je mnogih poteškoća, od onih jednostavnijih, iskazanih kroz čuđenje onih koji ustuknu pred većom strminom, do tragičnih izvještaja o statistici stradalih u

slovenskim planinama, gdje su ti isti velebitski osvajači na prvom mjestu u usporedbi s brojem sudionika.

Brojne naprave olakšavaju prolaz do kuće na sedlu: postavljene su ovdje da bi i manje vješti svladali tih nekoliko strmijih metara.

Vrijeme umjetnosti je prošlo, ona je anakrona, objavili su Nietzsche i Hegel - umjetnici su infantilni, doba je regresivnosti. Školski programi prilagođeni su najslabijim učenicima, posao dobiva svatko, vozi se tempom najsporijih, grupa planinara kreće se brzinom najsporijeg. Usprkos brojnosti i slici koju bi htjeli stvoriti o sebi, planinarski su krugovi vrlo zatvoreni: gotovo da postoji stroga hijerarhija. Nedavno sam susreo prijatelja: kaže da mu je dosta što mu ne ide u životu i što se nije uspio probiti u svome planinarskom društvu. Odlučio je s nekoliko istomišljenika osnovati vlastito, već su međusobno podijelili i funkcije. No, u posljednji trenutak njegovo mjesto blagajnika zauzeo je netko drugi. I što sada, pitam ga. Ništa, tražim dalje, osnovat ću još jedno društvo.

Stigli smo do planinarskog doma. Brzo se vraćam po naprtnjače ostavljene putem, krema za sunčanje sada je važna. Pitanje daljnjeg uspona ostavljam za poslije.

Zapadne Julijske Alpe udaljene su samo nekoliko kilometara od slovenske granice. Svaki puta postavljao sam si pitanje: jesu li naprave za osiguranje namjerno tako postavljene, ili su tokom vremena uništene. Odgovor sam doznao nedavno - na više mjesta stijene se čiste od željeza! Objašnjenje je bilo jednostavno: ne moraju svi vrhovi biti dostupni baš svakome. Tko želi na vrh, neka se potruži. Pravilo najslabijih prestaje važiti, planinarstvo se vraća svojim korijenima. Samo, više nikada neće biti jednako. Kada ljudi ujutro kreću iz doline na Mont Blanc, i vraćaju se na ručak, kada stižu na Everest za 10 sati, jasno je da su planine postale poprištem novih izazova. Pitanje nije jesu li, na primjer, pustolovne utrke »normalne« (jasno je da je svaki nekomercijalni oblik djelovanja u planinama *ad definitionem* planinarstvo), već kako opravdati inzistiranje na klasičnim oblicima planinarstva. U pomoć se opet poziva umjetnost: Schiller je rekao da samo plod mašte ne zastarijeva, jer uvođenjem likova u stvarnost, i čitatelj (u

našem slučaju planinar u gojzericama) postaje nesiguran da i on, tj. njegovo razmišljanje, nije nestvarno. U prilog im ide jedna činjenica: čin se odvija daleko od pogleda javnosti, idealan teren za poboljšani prikaz. Teško je susresti čovjeka koji tvrdi da može pretrčati određenu dionicu za određeno vrijeme, preskočiti neku visinu ili slično. Samo su u planinarstvu mogućnosti neograničene: mnogi nas uvjeravaju, uz malu neugodu, da se upravo to dogodilo - gotovo kao dokazivanje Fermatova teorema. A poneki odu i dalje od toga - tek odsjaj u očima pokazuje da su i sami sebe uspjeli uvjeriti. Pri tome je kompaktnost planinara usporediva jedino s onom ribiča, iako je mnogo heterogenija.

Odluka nije bila neočekivana: nema smisla nastavljati uspon, bilo bi šteta ne iskoristiti tako lijep dan za odmor.

Poznavanje ljudske naravi može se najsigurnije steći tako da ljude upoznamo kada se nađu izvan svog domaćeg ambijenta - riječi su Markiza de Sadea u knjizi »120 dana Sodome«. Iako se zapadna civilizacija susreće s novim problemom: što učiniti sa sve više slobodnog vremena, problemi komunikacije sve su više izraženi. Suvišnost informacija nameće potrebu za njihovom selekcijom, ide se tako daleko da je utvrđeno da su samo suglasnici nositelji značenja, umjetnost je odavno odgovorila apstrakcijom, romani se krata, a mi možemo pročitati izvještaj o dočeku lokalne ekspedicije na Kilimanjaro: ponosni sudionici izjavljuju da bi vrh osvojili kako je bilo planirano da ih u usponu nisu neprestano ometali biciklisti i motoristi.

Da smo krenuli prema vrhu, čuli bismo mješavinu brojnih jezika - turistička je sezona. Umjesto toga, lagano smo se spustili u dolinu. Na kraju, ne znam jesu li sjetno pogledali prema gore i rekli: vratit ćemo se. Iako je jedan uspon svaki puta drugačiji, kao što su i dva umjetnička djela odijeljena vremenom različita, nekako ne vjerujem u taj povratak. Voljeli bismo vjerovati da je to pitanje individualne volje. Bojim se da bismo se razočarali - prije se tu radi o općoj, nacionalnoj kulturi. Isto kako osjećaju da su vrjedniji od onih koji nedjeljom odlaze u grad na piće - samo nikako ne znaju objasniti zašto. *Respiçe finem.*

OBLJETNICE

PEDESETI ROĐENDAN HPD »KAPELA«

VLASTA KOVAČ, Zagreb

Već je više od pola stoljeća prošlo od onog siječanskog dana 1954. kada je skupina planinara iz poslovne jedinice »Projekti i montaža« tvornice »Končar« u Zagrebu sazvala osnivačku skupštinu i osnovala planinarsko društvo.

Tadašnje planinarsko društvo »Rade Končar« bilo je ponajprije radničko društvo, poniklo u tvornici, koje se uostalom najveći dio svog postojanja i materijalno oslanjalo na tvornicu. U povijesti društva su ključni trenuci vezani uz Bijele stijene i odluku o gradnji planinarske kuće koju je bilo moguće sagraditi ponajprije zahvaljujući materijalnoj i financijskoj pomoći tvornice. Prekretnicu

u postojanju Društva označila je odluka donesena na sjednici Upravnog odbora 2. lipnja 1961., kada je Društvo prihvatilo brigu nad Hirčevim skloništem na Bijelim stijenama. U rujnu 1963. pala je odluka o gradnji nove kuće na mjestu dotrajalog skloništa. Iduće ljeto počinje gradnja temelja. Planinari na leđima donose cement, daske i alat, a pijesak za gradnju proizvode na licu mjesta ručnim drobljenjem kamena. Iz godine u godinu radovi pomalo napreduju, a 4. srpnja 1968. kuća je svečano otvorena. O svemu što je slijedilo, o gradnji skloništa nedaleko od kuće početkom sedamdesetih godina, pa i o tome kako je izgorjelo, te o nje-

Planinarska kuća »Bijele stijene« na Kapelskom planinarskom putu

govoj ponovnoj izgradnji, o donkihotskom pokušaju da se za kuću na Bijelim stijenama struja dobije uz pomoć vjetrenjače, o obnovi kuće 1984., kao i o njezinoj najnovijoj temeljitoj obnovi prije dvije godine, može se opširno pročitati u »Povjesnici«.

Da bi sestekao dojam koliko je prisutno zanesenjaštvo i danas prisutno u dijelu članstva, valja posebno spomenuti akciju iz srpnja 2001. kada je četrdesetoro planinara, među kojima dvadeset pet žena, od okretišta u podnožju puta za Bijele stijene do kuće u tri dana iznijelo tri i po tone građe. Tu su bile teške grede od po šest metara, aluminij-ski lim za krov, izolacijske ploče, tervol, građevinsko željezo i čak tri kompletna prozora s izo staklima. I više nego zasluženoma njihova imena objavljena su u »Povjesnici« uz detaljan opis ove gotovo nevjerojatne operacije čijoj je najmlađoj sudionici tada bilo osam, a najstarijem časnom sudioniku čak 77 godina.

Zahvaljujući kući Društvo je na neki način dobilo i nov smisao postojanja, jer sada je uz kuću imalo i »svoju« planinu. Velika Kapela više nije bila tako daleka i tako nedostupna, nego tu, nadomak ruke, u susjedstvu naše kuće, izazov takoreći pod nosom. Istražuju se novi putovi i dopire do sve zabitnijih dijelova planinskog masiva, a sa svakom novom osvojenom dionicom rastu znatizželja i želja da se prodre još dalje. Nakon što je 1974. skupina entuzijasta iz PD »Vihor«, na čelu s Milovanom Dlouhyjem i tadašnjim članom »Vihora« Želimirom Kanturom, markirala Vihoraški put između Samarskih i Bijelih stijena, pojavila se ideja o planinarskoj obilaznici do mora. Od travnja 1977. pa do rujna 1979., poput vrijednih mrava, planinari »Kapele«, zajedno s prijateljima iz »Vihora«, te uz pomoć istomišljenika, članova planinarskih društava iz Mrkoplja, Ravne Gore i Senja, probijali su se kroz bespuća dotad planinarski slabo istraženog područja između stare Karolinske i Jozefinske ceste, kamo se, osim pojedinaca poput Dragutina Hirca, manje snalažljivi i nevični gorskim divljinama ranije nisu usuđivali zalaziti.

Kuća na Bijelim stjelama postala je uporišno mjesto odakle se moglo nekamo krenuti, i u slučaju nevremena vratiti pod siguran krov. Malo pomalo sazrijevale su i ideje o tome gdje graditi nova skloništa, pa je tako uređeno najprije sklonište u

Pogled od Bijelih stijena prema Bjelolasici

foto: Mario Žuti

Dulibi, a zatim sagrađena kuća na Bjelolasici. Posebna priča mogla bi se napisati o kući u Viništu, pretposljednjoj točki KPP-a, i o pokojnoj baki Anki Komadini, posljednjoj i jedinoj stanovnici napuštenog sela, na čija su vrata istraživači Kapelskog planinarskog puta prvi put pokucali jedne večeri u ožujku 1979. te bili prihvaćeni kao da su joj rođena djeca. Odonda su stalno navraćali i kod bake se udomaćili, dok je jednog proljeća nekoliko godina poslije više nisu našli na životu. Čuli su tek da se jednog zimskog dana, ne mogavši više podnositi usamljenost, bacila u napuštenu cisternu na kraju sela. U Viništu njezina slika i danas visi na kuhinjskom zidu, a najvjerniji stari prijatelji redovito joj pohode grob na groblju u susjednim Ledenicama.

Materijalno je nemjerljiv elan s kojim su planinari markirali novootkrivene planinarske staze, kao i razvijen osjećaj za planinarsku etiku, te osjećaj uzajamne pripadnosti, prijateljstva i duboke povezanosti između tadašnjih članova društva koja

je ostala do danas. Zaljubljenost u KPP uspjeli su velikim dijelom prenijeti i na generaciju koja je došla poslije. Na neki je način KPP u ono doba cijeli taj zabitni dio Hrvatske povezao u planinarsku zajednicu koja je funkcionirala kao svojevrsna regionalna organizacija. Nastavljajući ga na KPP, Senjani su npr. u roku od dvije-tri godina izmarkirali spojni put za Velebit.

Društvo je vjerojatno svoje najblistavije trenutke doživjelo u godinama koje su slijedile nakon završetka markiranja KPP-a i kad je on najzad zaživio. U tom čitavom kraju planinari su bili objeručke prihvaćeni i nije bilo pitanje dobiti bilo kakvu uslugu, prijevoz, pomoć ili prenoćište. Dovoljno je bilo spomenuti Kanturu, Švabu, Geca ili Gomzija i kao da si mahnuo čarobnim štapićem otvarala su se kućna vrata, duše i srca gorštaka. Djelovalo je kao kad iz rukava izvučeš jokera.

Dragutin Hanžek, zvani Gec, u kronici društva navodi podatak da je početkom osamdesetih godina Društvo brojilo rekordnih 900 članova. U to je doba izbrojano i 37 planinarskih brakova, koji su, s nekim iznimkama, ostali postojani. Bilo je to i

doba velikih ljetnih tura kada su najizdržljiviji na čelu sa Zoranom Gomzijem sa šatorima na leđima pohodili Prenj, Durmitor, Prokletije, Sinjajevinu, Komove, Bjelasicu, Bjelašnicu, Treskavicu, Zengoru, Šar-planinu, Moračke planine, Komove, Pelister, Vranicu, Čvrstnicu... Ture je nastavio voditi Hrvoje Zrnčić, pa se tako 1989. išlo na Dinaru, 1990. na Orjen, 1997. po Hercegovini dolinom Trebižata i u Imotsku krajinu, 1998. duž Velebita. S ljetnim turama nastavio je i Slavko Ferina vodeći kapelaše Nacionalnim parkom Risnjak, kroz sjeverni i srednji Velebit, te po Julijskim Alpama.

Ovaj kratki pregled, ma koliko kratak zbog ograničenog prostora, ne može zaobići imena nekolicine ljudi koji su svojom plemenitom privrženosti planinarstvu iza sebe ostavili dubok trag. To su Želimir Kantura, Drago Radočaj, Dragutin Mihaljević, Ivan Škunca, Vladimir Premelč i Zlatko Mandić. Autorica ovog teksta neizmjenno žali što se nije ostvarila ideja Želimira Kanture da zajedno s njom prijeđe Vihoraški put i u kasetofon joj priča o posebnostima pojedinih stijena. Vodili bismo sa sobom i vrsnog fotografa i zajednički o Vihoraš-

KAKO JE OBILJEŽEN 50. ROĐENDAN »KAPELE«

U svibnju ove godine, uz nazočnost brojnih uzvanika i gostiju, u punoj velikoj dvorani Centra za kulturu Trešnjevka svečano je obilježena 50. obljetnica HPD »Kapela«. Uz dobre želje za budućnost slavljenuku su čestitali rođendan, zaslužnima su dodijeljena priznanja i predstavljena je knjiga »HPD Kapela - Povjesnica 1954.-2004.«. U toj prigodnoj povjesnici koju su uredili Dragutin Hanžek i Zoran Gomzi, uz Ivicu Posavca, Josipa Šintića i Hrvoja Zrnčića kao članove uredništva, opisani su svi važniji događaji iz povijesti društva.

Na pozornici su u radnom predsjedništvu za dugaćkim stolom sjedili istaknuti i zaslužni članovi koji su u bivšem PD »Končar« počeli planinariti mahom kao dvadesetgodišnjaci. Među njima i neki čija sjećanja sežu do prvih početaka, a uglavnom svi već podavno sjedokosi. No, uvelike se srebrilo i u dvorani, a i obilje kolača na stolovima u predvorju - osim svečane torte koja je bila djelo nešto mlađeg člana društva, po zanimanju profesionalnog slastičara - ispekle su mahom već bake.

Slavljenička torta HPD »Kapela«

kom putu napisali knjigu. Nažalost, Željкова bolest osujetila je ovaj njegov plemeniti naum.

Najveću krizu Društvo je preživjelo početkom rata, 1991. i tijekom ratnih godina, nakon što se odvojilo od tvornice »Končar« i promijenilo ime u HPD »Kapela«. Na sastanke u unajmljenoj prostoriji na Opatičkom trgu 11 dolazilo bi jedva desetero ljudi, a 1993. broj članova pao je na 139. Tridesetak planinara, članova Društva, aktivno su kao pripadnici Hrvatske vojske sudjelovali u Domo-vinskom ratu.

U petom desetljeću svog postojanja i nakon prestanka rata Društvo, sada HPD »Kapela«, doživljava oporavak i sada ima više od 300 članova. Tome je svakako pridonijelo preseljenje u prostorije u Mesničkoj 1 u najstrožem centru grada, ali i povećana planinarska aktivnost. Posebno su zaslužni za priliv novih članova Đenka Špralja i Lela Zadražil koje već nekoliko godina uzastopce ulažu napor organizirajući planinarske škole za odrasle

i za djecu da bi se u Društvo privukli mladi. Posljednjih nekoliko godina s Društvom surađuje i nekoliko nastavnika iz četiriju škola. Struktura članstva se u međuvremenu gotovo sasvim izmijenila i postala vrlo mješovita i raznorodna po profesijama: ostali su neki stari »Končarevci«, ali velikim dijelom zastupljeni su i kemičari koje je mahom u Društvo privukao Zoran Gomzi. Veću skupinu čine i članovi koji su stjecajem različitih okolnosti odlučili promijeniti društvo i učlaniti se u »Kapelu«. S obzirom na zahtjeve koje postavlja održavanje kuće na Bijelim stijenama više je nego važno što u Društvu ima podosta inženjera, te majstora svih zanata, ali su za druge potrebe dobro došli i pravnici, nastavnici, novinari, ekonomisti, komercijalisti, štoviši, među novijim članovima su i dvojica pilota. Naša misija u godinama koje su pred nama jest ponajprije pomladiti Društvo i pobrinuti se za smjenu generacija. Klicu pomlađivanja, na sreću, imamo u vlastitom društvu, u Orijentacijskoj sekciji.

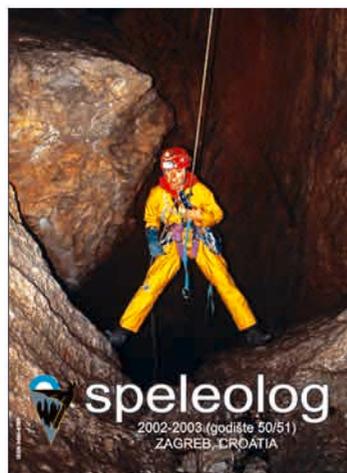

SPELEOLOG 2002-2003 (GODIŠTE 50-51)

Ovaj amaterski, ali znanstveni (!) časopis proslavio je pedesetu godišnjicu svog izlaženja reprezentativnim dvobrojem 50-51, prvi put u cijelosti tiskanim u boji. Objavljuje ga Speleološki odsjek HPD »Željezničar« iz Zagreba i doista se treba diviti upornosti njegovih planinara speleologa jer se takvim kontinuitetom ne može pohvaliti mnogo časopisa, pogotovo ne amaterskih iza kojih ne stoji stalan izvor financiranja.

Glavni mu je urednik, kao i nizu prošlih brojeva, ing. Mladen Kuhta, a tehnički urednik Alan Čaplar.

Kao što je i za očekivati, uvodni članci su posvećeni 50-godišnjem jubileju. To su *Pola stoljeća časopisa »Speleolog«* Mladena Kuhte, *Bibliografija 1953-2003*. Vlade Božića i *Popis glavnih urednika*. Osim standardnih društvenih vijesti i rubrika kao što su *Speleološki skupovi*, *Osvrti na publikacije*, *In memoriam*,

Posjeti i Vijesti s istraživanja, sadrži tucet stručnih članaka, od kojih većina ima i znanstvenu vrijednost. To se osobito odnosi na članke koji opisuju dosad neistražene podzemne prostore.

Teme ovoga broja su špilje Laosa, jama Jean Bernard u Francuskoj, speleološka istraživanja Paklenice i Crnopca, špilje Samograd na Korčuli, Kuštrovka, Jujnovića i Opatja, jame pod Sv. Spasom na Mljetu, Francuski rudnici na Medvednici i osvrt na Dragutina Hirca u povodu 150-godišnjice rođenja. Na kraju je nekrolog zaslužnom članu Slavku Marjancu (1922-2003).

Kao posebnu vrijednost valja istaknuti velik broj tlocrta, koji su plod golemog rada na kartiranju podzemnih prostora, i obilje slika u koloru, koje su znalački odabrane i nisu samo ukras u obliku fotografija lijepih siga. Na kraju, izdavaču se može ozbiljno postaviti pitanje zašto uz takvo obilje materijala (143 stranice) još uvijek izlazi bialno jer ne vidimo nikakva razloga protiv izdavanja godišnjaka.

Ovaj časopis zanimljiv speleolozima, ali i svim planinarima, možete nabaviti za 50 kuna u Speleološkom odsjeku HPD »Željezničar« (Vlado Božić, tel. 01/36-35-549).

prof. dr. Željko Poljak

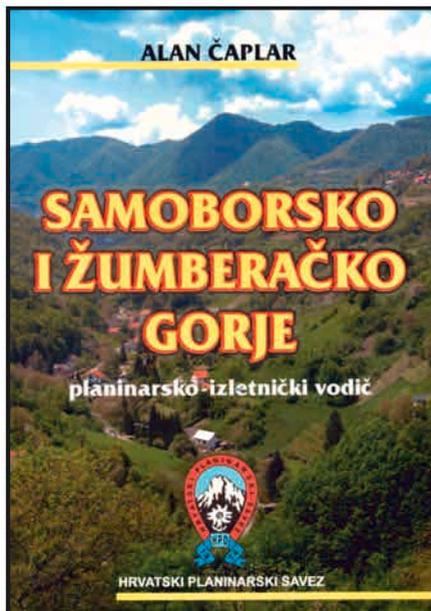

NOVI ALANOV VODIČ

Ljetos je iz tiska izašao planinarsko-izletnički vodič pod naslovom »Samoborsko i Žumberačko gorje« auto-ra Alana Čaplara. Pred nama je još jedan u nizu njegovih detaljnih vodiča po našim planinama. Knjižicu je izdao Hrvatski planinarski savez, a posvećena je 130. obljetnici hrvatskog planinarstva koju ove godine slavimo. Izdavanje vodiča poduprla je Turistička zajednica Zagrebačke županije.

Svim planinarima koji žele posjetiti Samoborsko i Žumberačko gorje ovaj priručnik zaista može biti od pomoći. Kao i u drugim svojim vodičima, Alan se i ovoga puta trudio da planinare i izletnike ukratko upozna s nizom podataka o kraju koji opisuje. Nakon osnovnih podataka o prostoru i kratkog povijesnog presjeka planinarstva, autor nam navodi niz planinarskih pohoda kojima se svaki izletnik ili planinar može pridružiti, ali nam daje i niz obavijesti kome se obratiti, kako u slučaju da nam za izlet treba dodatnih podataka, tako i u slučaju nesreće u planini.

U drugom dijelu knjižice opisuje potanko izletničke i planinarske mogućnosti tog kraja s, za Alana već uobičajenim, točnim daljinarom i preglednim opisom staza, domova i pristupa. Tu su i prijedlozi dužih i kraćih izleta, kao i obavijesti o svim mogućim pristupima samoborskom i žumberačkom kraju, i to ne samo iz Zagreba nego i iz Karlovca i Jastrebarskog. I domovi su, dakako nabrojani, s detaljnim podacima o radu, mogućnosti smještaja, opskrbljenosti, adresama i telefonima dežurnih... Mnogog će čitatelja zadiviti toliko bogatstvo podataka i pojedinosti o prostoru koji nije malen i koji zaista obiluje planinarskim stazama, znamenitostima i mjestima vrijednim spomena. Vodič nam zorno dočarava da je autor, unatoč svoje mladosti, stigao zaista posjetiti sve te staze, vidjeti sve to što nam u vodiču donosi! Velik je to posao! To može samo istinski zaljubljenik u planine. A kad još pogledamo popis suradnika na ovom vodiču, sve poznatih i priznatih planinara i zaljubljenika u planine, knjižica naprosto mora biti dobra!

Žumberačka gora zadnjih desetljeća nije imala cjeovit vodič jer je malo izdvojena i rjeđe se posjećuje od Samoborskog gorja, pa je na ovaj način dobro iskorištena prilika da i to područje dobije svoj planinarski vodič. Osim što su te dvije gore povezane, sada su obuhvaćene granicama Parka prirode.

Ovaj planinarsko-izletnički vodič toplo preporučujem svakom planinaru i izletniku. Ipak, postoji i jedna zamjerka koja nije do autora. Kod uveza i dorade tiskara je trebala više pripaziti da listovi priručnika ne ispadaju. Možda je trebalo ipak načiniti šivani uvez pa tek onda lijepiti stranice. To je ujedno razlog zašto je HPS odlučio spustiti cijenu na 20 kuna.

Vodič »Samoborsko i Žumberačko gorje« možete naručiti u prostorijama Hrvatskog planinarskog saveza, tele. 01/48-24-142 ili 01/48-23-624 ili u Parku prirode Žumberak-Samoborsko gorje.

prof. Krunoslav Milas

PLANINARSKI PUTOV I STRANPUTICE

Cijenjeno uredništvo!

Rujanski broj časopisa donio je nekoliko članaka o putovima u planinama i znakovima pored njih. Pohvalno je da se o toj temi govori i piše, a ti su me članci potaknuli na šire razmišljanje o pitanju kamo ide naše planinarstvo. Želim to razmišljanje podijeliti s drugim čitateljima »Hrvatskog planinara«.

Vrijedni markacist Zdenko Kristijan u svojemu članku upozorava da putove treba dobro održavati da bi služili svrsi. Markacije i putovi namijenjeni su da bi kretanje u planinama bilo lako i sigurno. Stanje zapravo i nije tako loše, ako je istina da u našoj zemlji imamo više od 5000 km planinarskih putova (Z. Smerke u knjizi »Hrvatske planine«, Varaždin 1996., str. 10, procjenjuje tadašnje stanje na čak 6300 km). Broj članova kreće se oko 20.000, što znači da svaki član treba obnoviti po 250 ili čak 300 metara. To nije malo. Često prigovarano da su markacije loše, a putovi zarasli, no koliko nas je obnovilo »svojih« 250 metara puta!? Jedna četveročlana planinarska obitelj trebala bi obnoviti jedan kilometar. Toliko je markacija već provedeno da je upitno jesu li ih sva društva zajedno s HPS-om uopće u stanju uredno održavati.

Skupština HPS-a 2001. godine čak je jasno i odredila među smjernicama srednjoročnog razvoja (HP 6/2001, str. 163), da treba »zadržati postojeći broj putova, te ih koordinirano, uredno i kvalitetno održavati, a na mjestima gdje je to potrebno, nove putove obilježavati kao dio cjelovitog projekta«. No, umjesto da se toga držimo, svako malo otvaramo neki novi put, novu obilaznicu, a karte i vodiči postaju netočni jer opisuju zapuštene putove i nepotpuni jer ne obuhvaćaju nove putove.

Nekoliko primjera: u istom, rujanskom broju HP predstavljena je »Staza Grada Zagreba« na Sljeme. Postavljam pitanje svima nama: treba li nam zaista još jedna staza iz Zagreba na Sljeme kad ih na Medvednici imamo već više od 70? Mene bi više obradovala vijest da je npr. obnovljen uzdužni put po Medvednici ili neki od postojećih prilaza na Sljeme.

Ove jeseni na Ivanšćici je otvorena nova obilaznica kod Belca i izmarkirani su neki vrhovi, a sve zato što je nekolicina članova lokalnog društva vrlo aktivna i puna entuzijazma. To je dobro, no ne bi li bilo bolje da su istu crvenu i bijelu boju iskoristili da obnove putove oko Grebengrada o kojima pišu Zdenko Kristijan i odmah zatim Krešimir Ožanić? Neće li i ta obilaznica za desetak godina, kad splasne entuzijazam i snaga vodećega člana, završiti baš kao i obilaznica »Grebengrad - Čevo«, zarasla, slabo markirana, a ako uspijete nekako nabaviti dnevnik, sve žigove i značku možete dobiti odmah u planinarskoj kući? Volio bih da ne bude tako.

Treba li nam desetosatni put iz Otočca do Begovače na Velebitu ili markacija uz Dunav od Aljmaša do Erduta? Ne želim da me oni koji su trasirali i obilježili ove i slične putove shvate pogrešno. Svaki planinarski put može se, ako tako gledamo, smatrati doprinosom

* Gospodin Ožanić opisao je doživljaj kada je naišao na ploču »Privatan posjed« na Ivanšćici, no prilažem sliku jedne još duhovitije ploče iz Dragonoša u Samoborskom gorju

Ploča »dobrodošlice« u Dragonošu

boljitku planinarstva, no ima i boljih načina da se obnovom puta ili nekom drugom akcijom učini korisnije djelo.

Slično je i s obilaznicama. Svake se godine otvori pet do deset novih obilaznica, pri čemu je sve više nemaštovitih poput »30 vrhova za 30 godina društva«. Postalo je gotovo pravilo, koje nikoga ne zabrinjava (!), da na većini vrhova nema žigova. Do nekih čak nema ni markacija ni oznake vrha. Zašto bi se društvo brinulo za žigove, pa što: slikajte se na vrhu! Lukavi se ionako na svakome vrhu slikaju jer znaju da će im jednoga dana za svaku novu obilaznicu umjesto zamorne vožnje automobilom i jurcanja od najbliže ceste do žiga biti dovoljno prebrati foto-kolekciju. Neki će snalažljivci prijatelje nagovoriti da im na vrhu utisnu žig u dnevnik, a vještiji već sada mogu svoj lik fotomontažom neprijetno smjestiti na sliku bilo kojeg vrha.

Treba priznati da su obilaznice još uvijek najbolji način za odabir kamo i kuda poći na izlet, no onoga trenutka kada cilj prestaje biti vrh, već samo žig u dnevniku, i kada automobil postaje samo sredstvo za prilaz bliže vrhu (tj. žigu), onda to više nema smisla. Jedini tračak smisla je u tome što te ljude to veseli, no tu je za zaboravljena ona izvorišna osnova - planinarstvo. Tome u prilog najbolje govore rasprave o tome kako su npr. Mohokos u Međimurju ili Stankov vrh na Bilogori »bezvezni« vrhovi koji nisu trebali ući u Hrvatsku obilaznicu. Oni koji to govore zapravo otvoreno priznaju da su te vrhove posjetili automobilom. Da su prošli cjelodnevnom trasom Međimurskog planinarskog puta ili Koprivničkim planinarskim putem po Bilogori, znali bi da su prilazni putovi vrlo dugački i vrijedni obilaska, a da je dolazak na vrh i plavičast otisak žiga na vrhu samo skromna nagrada i uspomena za lijep izlet i ostvaren PLANINARSKI podvig.

Treba li nam zbilja toliko novih obilaznica? Postavljam ovdje pitanje ne bi li bilo korisnije trud i vrijeme umjesto u nove obilaznice usmjeriti na planinarske sadržaje kojih nema dovoljno? Nema društva kojem nije cilj privući nove članove, pogotovo mlade, no koliko ih ima razvijenu suradnju s osnovnim i srednjim školama, koliko ih organizira planinarske škole i slično? Ali umjesto da povećavamo članstvo i okrupnjavamo svoju organizaciju, mi svake godine proizvedemo nekoliko novih malih planinarskih društava.

Posebno su poglavlje planinarske kuće. Društva koja već imaju planinarsku kuću znaju da je briga o njoj velik teret jer se društvo s kućom mora neprekidno baviti obnovom i »tekućim« popravcima, brinuti o opskrbi i organizirati dežurstva ili rješavati odnose sa zakupni-

cima. Čini se da Društva koja to ne znaju upravo čeznu sagraditi »svoju« kuću na »svom« brijegu, ni ne razmišljajući ima li to uopće nekog planinarskog smisla i ne bi li mogli snagu drugačije utrošiti. Najbolji primjer za to je i opet na Ivanščici gdje svako planinarsko društvo iz podnožja ima planinarsku kuću: Majer, Belecgrad, Lujčekova hiža, Grebengrad, vrh Ivanščice, Vagon. Posljednju će kuću uskoro zamijeniti nova zidana kuća na obližnjem vrhu u lijepom pitomom krajoliku, s pogledom na Ivanščicu - ali budimo realni - daleko ispod nje.

Pitanje je dana kada će se urušiti već opasno oštećen krov kuće na Snježniku, jednom od najljepših vidikovaca na Kvarnerski zaljev. Sada je ta kuća u sastavu Nacionalnog parka »Risnjak«. Bit će da je društvu koje »brine« o toj kući važnija nova planinarska kuća na Ižu, 80 centimetara iznad morske površine, koja nema baš nikakav planinarski značaj.

U nas je sve više malih društava, a broj članova je iz godine u godinu podjednak. Sve je više novih kuća, putova i obilaznica, a stanje starih je sve lošije. Ovim razmišljanjem apeliram na sve nas da djelovanjem u svojim društvima zaustavimo te pojave i prionemo obnavljanju »infrastrukture« koju već imamo. I svakako, povećanju članstva. Dobru osnovu za to predstavlja srednjoročni plan razvitka koji je donio HPS na skupštini 2001. Ciljevi su povećanje članstva i organizirano održavanje mreže putova i objekata. To su logični ciljevi i oni su već zadani. Treba ih samo poštovati i djelovati u skladu s njima.

Ne želim da netko shvati izneseno mišljenje kao zlu kritiku i obezvrjeđivanje truda uloženog u markiranje putova, pripremu obilaznica i gradnju kuća, no htio sam iznijeti pogled s druge strane, na koji su me potaknuli članci u rujanskom broju.

Dozvolite mi na kraju malo šale: kad iduće godine osnujem novo planinarsko društvo - jer nakon ovog teksta za mene više neće biti mjesta ni u jednom od 210 postojećih - pozvat ću vas na otvorenje svoje nove vikendice, zapravo planinarskog doma »Vesela roda«. Kuća je smještena u živopisnom Lonjskom polju, do nje će voditi markacija savskim nasipom (treba se malo i penjati, bar ta dva metra), moći ćete u kući kuhati i jesti svoju hranu, a da bi imala sva obilježja planinarskog doma priznat ćemo vam popust od 50% za noćenje. Nećete doći? A ako postavimo žigove u obližnjim birtijama uz cestu i tiskamo dnevnik »Lonjskopoljska planinarska obilaznica«? Dok ne uštedimo za žigove, možemo, slikajte se kod svake krčme ili donesite račune za piće kao dokaz.

Gordan Halić

O SPELEO-ZNANSTVENOJ FANTASTICI DR. M. GARAŠIĆA

U prošleme broju HP osvrće se prof. dr. Mladen Garašić na članak poznatoga speleologa Vlade Božića o mogućoj poplavi u špilji Veternici, koja se prema pisanju Dragutina Hirca dogodila koncem 19. stoljeća. Osvrt je napisan u zločestome tonu, koji ne priliči jednom sveučilišnom profesoru. U nabranjanju nekih podataka osvrt je nedorečen i pun stručnih i znanstvenih izraza koji bi trebali impresionirati čitateljstvo, a da pritom nije dan ni jedan valjani argument.

U samom početku osvrta prof. Garašić nabroja znanstvenike i speleologe koji su radili »u špilji i oko špilje Veternice« i pri tome izostavlja Vladu Božića i druge speleologe koji su istražili i topografski snimili kilometre ove zanimljive špilje. Pri tome ne zaboravlja uvrstiti samoga sebe u grupu istraživača nazivajući se »mojom malenosti«, premda je njegov istraživački doprinos daleko skromniji od onih koje je izostavio. Spominjući prethodne istraživače Veternice kaže da »...nikada ni jedan od njih nije iznio mogućnost recentnih poplava i izviranja vode kroz današnji izlaz Veternice, a kamo li da se je takvo nešto moglo dogoditi u 19. stoljeću... No, da je autor imalo proučio hidrogeologiju, spe-

Hrvoje Malinar na Sifonu u Veternici

Talag u Majmunskom prolazu

leogenezu, sedimentologiju, seizmotektoniku i neotektoniku područja Veternice, uočio bi da su mu doneseni zaključci potpuno bespredmetni i plod bujne mašte, a ne realnih mogućnosti«.

Budući da je Božić naveo mogućnost začepjenja Sifona i nastanak poplave za potresa 1880. godine, Garašić nabroja točno u minutu kada su se zbili koji potresi u području Zagreba kao da su minute bitne za razmatranje o stvarnoj mogućnosti poplave. Tvrdi da bi se na sabirnome području na Ponikvama stvorilo jezero, koje bi se prelijevalo preko svojih rubova niže u dolinu, a ne bi stvorilo poplavu u špilji. Isto tako tvrdi da se Sifon ne bi mogao »zaštopati« i stvoriti poplavu u slučaju jakih i dugih kiša.

Garašić također piše: »Novim sedimentološkim i mikropaleontološkim analizama bi se, da je bilo ikakve poplave, dobili nalazi recentnih vrsta te smjerovi, intenzitet i dužine transporta sedimenata i kretanja vode... Hidraulički gradijent, poprečni profili, poroznost, permeabilnost itd. u području litotamnjskih vapnenaca i trijaskih dolomita su različiti itd.« U cijelome članku se nabacuje izrazima »nebuloz«, znanstvena fantastika, SF, umjesto da čitateljstvu protumači čemu bi moglo pomoći znanje o hidrauličkome gradijentu, poroznosti, te permeabilnosti litotamnjskoga vapnenca i trijaskoga dolomita, kako bi se sigurnije moglo utvrditi je li zaista bilo recentne poplave u Veternici ili nije.

Godinama sam istraživao špilju Veternicu, a radio sam i na njezinu uređenju, elektrifikaciji i organiziranju vodičke službe za izletnike. Često sam ulazio u njene različite dijelove, topografski ih snimio, zapažao mnoge pojave, pa mogu odgovoriti na neke nejasnoće.

Odakle Garašić sa sigurnošću tvrdi da bi se u slučaju jakih i dugotrajnih oborina na Ponikvama stvorilo jezero, koje bi se prelijevalo preko rubova i da voda ne bi mogla stvoriti poplavu u Veternici. Takva je tvrdnja također plod bujne mašte, a ne znanja iz znanstvenih i tehničkih disciplina koje on tako autoritativno nabroja.

Dugogodišnjim (istina sporadičnim) promatranjem ponora na Ponikvama, Družanici, Orehovcu, Staglišću i Jaruzi, gdje su sabirna područja voda koje ulaze u veterničke kanale, vidimo da se oblici i veličine ponorskih otvora često mijenjaju. Ponekad su to širi otvori, ali se znaju odronima zemlje i djelomice zatrpati. Poniranje vode iz navedenih depresija nanosi u unutrašnjost špilje lišće i grančice koje se zalijepe na stijene špiljskih kanala do razine poplave. Takvi ostaci bilja uočeni su i fotografski dokumentirani od Sifona naviše. Mogu se vidjeti i iznad I. nizvodnog slapa koji je visok 13 m, a nalaze se na koti 25 m višoj od Sifona. No, to nije sve. Takvih tragova poplave ima i na spoju suhog kanala s potokom, poviše mjesta koje se zove Mlin. Prema nacrtu Veternice koji je izradio dipl. ing. Marijan Čepelak, ovi se tragovi nalaze oko 3 m iznad kote ulaza u špilju! Nađeni ostaci bilja nalaze se na mjestu koje nije moglo biti doneseno iz nekog dimnjaka cijedenjem neposredno s površine. Dakle, postoje nedvojbeni doka-

zi o recentnoj poplavi (ili poplavama) u špilji i mogućem izlivanju vode kroz ulaz. Polinološke bi analize (analize polena) u sedimentima to sigurno još dodatno potvrdile.

Moram ovome dodati još nešto. Božić je na kraju svoga članka spomenuo da je opisao samo *jedan od mogućih scenarija* poplave u 19. stoljeću, a ne da se to stvarno dogodilo u vrijeme poznatoga zagrebačkog potresa. I da zaključim. Preporučio bih prof. dr. Mladenu Garašiću da se kao jedan od rijetkih speleologa s visokom znanstvenom titulom kod nas radije pozabavi znanstvenim istraživanjima još neistraženih pojava u području speleologije (jer za to ima bolje uvjete od drugih speleologa), nego da s mnogo netrpeljivosti, hrpom fraza i bez valjanih argumenata negira članak uvaženoga i vrlo cijenjenog speleologa Vlade Božića. Bila bi to veća dobrobit za hidrogeologiju i geologiju kvartara, za speleologiju općenito, kao i za njega samoga.

Hrvoje Malinar

ČIŠĆENJE MEDVEDNICE POVODOM DANA ČISTIH PLANINA

Planinarsko-ekološka sekcija HPD »Zagreb-Matica« od 1990. godine obilježava Svjetski dan čistih planina akcijama čišćenja planinarskih putova po Medvednici. Ovogodišnjoj akciji, održanoj u nedjelju 26. rujna 2004. odazvalo se, unatoč tmurnom i kišovitom vremenu, više od stotinu sudionika, uglavnom planinara i učenika zagrebačkih osnovnih i srednjih škola. Zborno mjesto bilo je kod tunela u Dolju, a treba istaknuti i sudjelovanje 40 učenika i profesora X. gimnazije, 33 iz Kemijske i geološke tehničke škole, 11 iz OŠ Klinča Sela, 5 hrabrih iz OŠ Lučko te dvadesetak planinara iz HPD »Zagreb-Matica«.

Vođa akcije, Edo Hadžiselimović, podijelio je prisutnima zaštitne rukavice i vreće za smeće, i školarci su krenuli u čišćenje Leustekovog puta, Bikčevićeve staze i staze preko Pilane i Gornjeg Mrzljaka, dok je četvrtina skupina preuzela zadaću čišćenja okoliša planinarskog doma »Ivan Pačkovski« na Puntijarki. Posebna pozornost bila je posvećena skupljanju prirodno teško razgra-

divog izletničkog smeća: najlona, plastike, tetrapaka, stakla, staniola itd. U sklopu eko-projekta »Vode gorskih predjela« koji se provodi u HPD »Zagreb-Matica«, čišćene su obale potoka Blizneca, Gračana, Kališća i Markuševčkog potoka, izvori Bekovica i Gornji Mrzljak te vode kod Šumarevog groba. Skupljeno je ukupno 20 vreća raznog smeća i otpada, koje su članovi Društva osobnim automobilima odvezli s Medvednice.

Sudionici akcije čišćenja bili su burnim pljeskom toпло pozdravljeni na prigodnoj proslavi Dana HPD »Zagreb-Matica« koja se održavala ispred društvenog doma na Puntijarki. Tom prigodom je predsjednik HPD »Zagreb-Matica« Anton Bikić uručio posebna priznanja Društva X. gimnaziji, Kemijskoj i geološkoj tehničkoj školi i Osnovnoj školi Lučko za uspješnu suradnju na promicanju planinarstva i ekologije kod školske mladeži. Za sve prisutne i pozvane goste bio je pripremljen besplatan grah, a proslava je nastavljena živom svirkom i planinarskim plesom u gojzericama, kojem se priključio i zagrebački dogradonačelnik Milan Bandić.

Edo Hadžiselimović

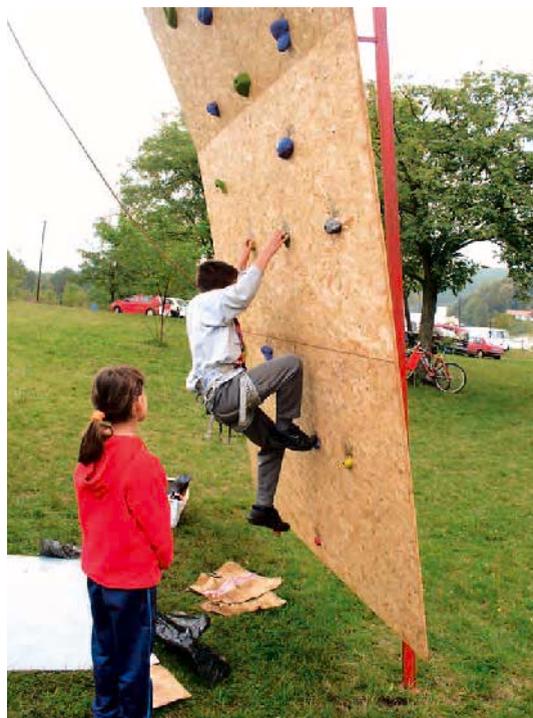

29. SLET PLANINARA SLAVONIJE

Obale jezera Borovika i okolne šume ugostile su planinare te ostale posjetitelje na 29. sletu planinara Slavonije u nedjelju 3. listopada. Odaziv je bio zadovoljavajući s obzirom na vremenske okolnosti: posjetilo nas je oko 250 planinara iz 20 planinarskih društava. Unatoč kišnom i tmurnom prijepodnevu, slet je, nakon kratke dobrodošlice, počeo trosatnom šetnjom kroz šume i uz jezero Borovik. Umorne planinare i druge goste dočekao je ručak, a nakon ručka i sunce je provirilo kroz oblake i sve je bilo spremno za razna sportska natjecanja. Igrao se mali nogomet, odbojka, skakalo se u vreći, povlačio konop, pa malo kamena s ramena, no najviše pozornosti dobila je za ovu priliku posebno postavljena umjetna stijena. Čim je prestala kiša, krenula je navala na stijenu, od mladih do mladih s više godina - svi su se željeli okušati i u toj disciplini, tako da se umjetna stijena pokazala pravim pogotkom.

Slet je organiziralo PD »Đakovo« uz pomoć prijatelja i sponzora, kojima se i ovim putem srdačno zahvaljujemo. U ime HPS-a je Đuro Petrović dodijelio PD »Đakovo« srebrnu značku povodom 25. godišnjice postojanja i djelovanja.

Siniša Knežević

Umjetna stijena na sletu slavonskih planinara

foto: Siniša Knežević

SKUPŠTINA UIAA U NEW DELHIJU

U New Delhiju je od 13. do 17. listopada održana Opća skupština UIAA. Osim uobičajenih tema na zasjedanju tog najvišeg tijela svjetskog planinarstva, treba istaknuti za nas vrlo zanimljivu odluku, da je za sljedeće četiri godine Darko Berljak izabran u članstvo Koimisijske za ekspedicije UIAA. Svjetska planinarska federacija ima sedam stručnih komisija (za opremu, zaštitu prirode, planinarstvo, športsko penjanje, planinarsko skijanje, mladež i ekspedicije, a ova posljednja je i najelitnija komisija UIAA). U njoj su tradicionalno predstavnici iz

država gdje se organizira najviše ekspedicija (Nepal, Pakistan, Kina), te predstavnici država koje organiziraju najviše ekspedicija (Japan, SAD, Engleska, Švicarska, Francuska). U tom društvu sada se nalazi i predstavnik Hrvatske, što je veliko priznanje HPS-u, ali i Darku Berljaku koji je to članstvo izabrio s dvadesetak ekspedicija koje je vodio u svjetskim velegorjima (od toga 15 u Himalaji, sedam puta na osamtisućnjake) s više od 200 sudionika, a s nijednim smrtnim slučajem, pa čak ni težom ozljedom članova.

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BIH I SLO

Compact dalekozori

Monokulari

ZOOM dalekozori

Panoramski dalekozori

Kompasi

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

IZLOŽBA, PREZDANAK, KORITA I PIRINEJI

Nakon bogatog planinarskog ljeta, HPD »Tikvica« iz Županje započelo je planinarsku jesen izložbom fotografija. Izložba je održana na Mlki 35, u prostoru koji ljeti često koristimo za sastanke. Tema izložbe bile su fotografije o radu društva u proteklih osam godina, uz nekoliko fotografija iz razdoblja prije osnutka društva. Izložbu je postavila foto-sekcija društva na čelu s Josipom Nikolićem, autorom najvećeg broja fotografija. Posebnu pažnju privukao je okvir s deset fotografija, dobitnika priznanja HPS-a. Prošle je godine srebrni znak dobio Berislav Tkalac, a brončani Magdalena Balentović, Šimo Dominković i Vlado Matanović, dok je ostalih šest brončanih znakova dodijeljeno ove godine, o čemu je već bilo riječi na stranicama HP.

Tijekom ljeta je Šumarija Trnjani, uz pomoć lovaca iz Vrhovina, u potpunosti ožbukala i obojala planinarsku kuću »Prezdanak«, a za bojanje stolarije pobrinut će se naše društvo. Ovo je prigoda da pozovemo planinare na naš tradicionalni 8. skup markacista Dilja koji će se održati 28. studenoga 2004. u 10 sati na Prezdanuku, uz zajednički uspon na Čardak, a potom besplatan »čuveni Berin grah«. Najave dolaska na tel.

032/833-351.

Tijekom kolovoza očistili smo i obnovili markacije na Premužičevoj stazi od odvojka za Šatorinu do Korita. Boja i kistova prihvatio se Marko Zorić, a sikire i pile bile su u rukama Šime Dominković, Josipa Nikolića i Berislava Tkalca. Uz mnogobrojne izlete ostvarene tijekom godine, treba istaknuti hodočasnički pohod HPD »Tikvica« i PD »Čičak« iz Orašja (BiH) kroz francuske i španjolske Pirineje do katedrale u gradu Santiago de Compostela (25. srpnja 2004.). Pohod je uspješno vodio prof. Vidan Janjić.

Berislav Tkalac

AKTIVNOSTI PD »BORIK«

U prve dvije godine djelovanja PD »Borik« iz Đurđevca ostvarilo je dobre planinarske rezultate. Organizirana je planinarska škola koju je završilo šesnaestoro članova, a Đuro Petrović, Željko Orač, Mladen Matica i Anto Lončarić završili su i markacistički tečaj. Do kraja ove godine Đurđevčani planiraju markirati dio nove staze po Bilogori, a drugi dio ostaje za proljeće 2005. godine. Osim brojnih izleta po Hrvatskoj, izvedeno je i više izleta u Sloveniju, Rumunjsku i Italiju. Predsjednik društva Đuro Petrović ostvario je planinarski podvig: u samo mjesec i pol dana ispenjao je Gran Paradiso (4061 m), Triglav (2863 m) i Dinaru (1831 m).

Društvo ima i svoju internet stranicu čija je adresa www.pdborik.hr. Tu se mogu vidjeti fotografije i pročitati doživljaji s prošlih izleta. Društvo je sada zaokupljeno pripremom pohoda na Kilimanjaro od 27. siječnja do 16. veljače 2005. godine.

Anto Lončarić

VISOČICA JE UVIJEK VISOČICA

Vrh Visočice (1619 m) uvijek je privlačio mnogobrojne planinare i stanovnike Gospića i okolice. Nakon Domovinskog rata, pristup ovom zaista atraktivnom vrhu, koji je ujedno i jedan od najljepših vidikovaca na Velebitu, problematičan je zbog okruženja minama. Ipak, na vrh se najsigurnije može s ličke strane, od sela Rizvanuše, cestom 13 kilometara do podno tako zvanog Krivog gaja, gdje se ostavljaju vozila i za 25 minuta stiže do razrušenog doma i opustošenog skloništa. Za daljnjih ste 30 minuta na vrhu.

Planinarski put prema Strugama moguć je isključivo markiranim putem bez ikakvih skretanja sa staze. Prema Stapu, navodno, ima još jedna neaktivirana mina. Znači, najsigurnije je iz smjera sela Rizvanuše.

Tomislav Čanić

HODOČASNICI U RADLOVCU

Za blagdan Svetog Roka okupi se u malom napuštenom velebitskom selu Radlovcu stotinjak vjernika podrijetlom iz ovih škrtih podneblja i time uveličaju dan svog zaštitnika. Hodočasnicima se pridruže i grupice planinara koji dođu iz smjera Kugine kuće, Cesarice ili Skorpovca. Ove godine je služenje mise i okupljanje prebačeno na subotu, 21. kolovoza, a predvodili su je svećenici iz Karlobaga i Cesarice.

To je prigoda da se mnogi rođaci iz pečalbe nađu, vide i porazgovaraju o svojim sudbinama i životu u Rijeci, Cesarici, Karlobagu, Senju ili nekom drugom mjestu izvan Domovine. Uz janjetinu ili roštilj zapiva se i po koja pisma. Starijim osobama otme se i pokoja suza što nemaju uvjeta živjeti na svojoj grudi. Vele, ipak im je tu bilo najljepše.

Tomislav Čanić

U Radlovcu 21. kolovoza foto: Tomislav Čanić

3. - 12. 12. Foto-natječaj i izložba HPD »Mosor«

Galerija foto-kluba Split

HPD »Mosor«, Split

HPD Mosor, 021/394-365, info@hpd-mosor.hr
Sonja Nikolin, 098/18-40-440

4. - 5. 12. Foto-dia festival Đurđenovac

Đurđenovac, Krndija

HPD »Sunovrat«, Đurđenovac

Antun Kasapović, 091/56-44-185

11. 12. Planinarska noć u Međimurju

Čakovec

HPD »Međimurje«, Čakovec

Magdalena Bistrovic, 040310955
Bogomir Trabe, 0915049566

18. 12. 9. pohod Fokinom stazom

Psunj: Pakrac - Čukur - Omanovac

PD »Psunj«, Pakrac

Mario Štefanac, 034/438-071, 098/176-9439

18. 12. Noćni pohod na Oštrec

Oštrec, pl. dom »Željezničar«

HPD »Željezničar«, Zagreb

Damir Bajs, 01/4823-044, 098/499-703

ĐURĐENOVAČKI FOTO-DIA FESTIVAL 4. PROSINCA

HPD »Sunovrat« Đurđenovac poziva ljubitelje planinarske fotografije na Planinarski foto-dia festival u subotu 4. prosinca 2004. Festival će se održati u Osnovnoj školi J.J. Strossmayera, Ulica k. A. Stepinca bb u Đurđencu, s početkom u 19 sati. U festivalu mogu sa svojim snimakama sudjelovati svi zainteresirani. Teme su: 1. Izlet u deset slika i 2. Tri detalja s tog izleta.

Radove treba slati na adresu društva: K. A. Stepinca 2; 31511 Đurđenovac, najkasnije do 1. prosinca. Najbolji radovi po temama i tehnikama bit će nagrađeni. U prosudbenoj komisiji su uz fotografa profesionalca i planinari amateri. Nakon proglašenja najuspješnijih natjecatelja slijedi planinarska veselica. Podrobnije obavijesti o Festivalu mogu se dobiti na tel. 091/56-44-185.

NATJEČAJ I IZLOŽBA FOTOGRAFIJE U SPLITU

HPD »Mosor« iz Splita već petu godinu organizira natječaj i izložbu planinarske fotografije. Sve zainteresirane pozivamo da svoje fotografije formata 20x30 cm pošalju na adresu HPD »Mosor«, Sinovčićeva 2, 21000 Split, s naznakom »za foto-natječaj«, najkasnije do 25. studenog. Izložba će biti priređena u prosincu u prostorijama Foto-kluba »Split«, a izložene će biti fotografije po odabiru stručnog žirija koji je sastavljen od poznatih fotografskih imena sa šireg splitskog područja. Najbolje fotografije bit će nagrađene, a sve će fotografije poslije izložbe bit će vraćene autorima.

Bijelo jutro

foto: Siniša Srdanović

Zvijezda sjajna

foto: Dražen Mimica

Prošle godine na natječaj su prispjele 404 fotografije od 75 autora. Feđa Klarić, Ante Verzotti i Stipe Božić odabrali su 86 fotografija koje su bile izložene. Najbolje snimke imali su Dražan Mimica (Split), Ivica Lisjak (HPD »Mosor«, Split), Siniša Srdanović (HPD »Mosor« Split), a za najbolju kolekciju nagrađen je Tomislav Marković (HPD »Pliva« Zagreb).

Za sve dodatne potankosti možete se javiti na telefone: 098/18-40-440 (Sonja Nikolin), 098/557-668 (Dragana Oreb Knezović) ili 027/394-365 (HPD »Mosor« - navečer).

Sonja Nikolin

Vatra i led

foto: Ivica Lisjak

CORVUS C46
527,00 kn

ELIOS A42
389,00 kn

PANDION C49
378,00 kn

CROLL B16
271,00 kn

GRI GRI D14
475,00 kn

ASCENSION B17
307,00 kn

MICRO E03
138,00 kn

REVERSO D15
157,00 kn

ZOOM E04
194,00 kn

TIKKA E43P
235,00 kn

SAXO E35
138,00 kn

ZIPKA E44P
277,00 kn

PETZL

hands
free
lighting

**OVLAŠTENI ZASTUPNIK ZA REPUBLIKU HRVATSKU
HIMALAYA SPORT d.o.o. VARAŽDIN, VRAZOVA 8c
TEL/FAX : 042/313-701
himalaya-sport@email.htnet.hr**

NA POKAZ OVJERENE PLANINARSKJE ISKAZNICE OSTVARUJETE POPUST OD 10 % !